BIJLAGE - VOORTGANGSRAPPORTAGE IJKPUNT BESTAANSZEKERHEID CARIBISCH NEDERLAND 2021

In de kabinetsreactie voortgangsrapportage ijkpunt sociaal minimum van 27 juni 2019[1] is toegezegd om beide Kamers jaarlijks te informeren over de voortgang van de gezamenlijke inzet van het kabinet en de openbare lichamen om de situatie van inwoners van Caribisch Nederland te verbeteren.

Om het ijkpunt bestaanszekerheid te bereiken heeft het kabinet in 2019 gekozen voor een driesporenaanpak. Het betreft het verhogen van de inkomens en uitkeringen, het verlagen van de kosten van levensonderhoud en het werken aan de economie en arbeidsmarkt. In paragraaf I van deze bijlage wordt de voortgang op de drie sporen beschreven. Hierbij is gebruikgemaakt van bestaande informatiebronnen. In Paragraaf II is de indexering van het ijkpunt bestaanszekerheid voor 2021 opgenomen en wordt uw Kamer geïnformeerd over de monitoring van het ijkpunt bestaanszekerheid. In paragraaf III is de ontwikkeling van het inkomen van diverse huishoudtypes in beeld gebracht. In paragraaf IV zijn de tabellen opgenomen waarin de bedragen uit het rapport van Regioplan (2018) voor 2021 net als in 2019 en 2020 zijn geïndexeerd met de consumentenprijsindex per bestedingscategorie per eiland. Tot slot, zijn in paragraaf V de tabellen opgenomen met de verhouding tussen het besteedbaar inkomen en ijkpunt voor het sociaal minimum per eiland.

Paragraaf I – Voortgang driesporenaanpak

A. Inkomenskant

Wettelijk minimumloon en uitkeringen
Om de inkomenspositie van werkenden en uitkeringsgerechtigden op peil te houden is per 1 januari 2021 het wettelijk minimumloon op Bonaire, Sint Eustatius en Saba op hetzelfde niveau gehandhaafd ondanks dat er sprake was van een (substantiële) deflatie.

Jaarlijks vindt de vaststelling van consumentenprijsindexcijfers voor Caribisch Nederland plaats, alsmede in aansluiting daarop aanpassing van het minimumloon en uitkeringen. De indexatie is geschied per 1 januari 2021, met daarbij als basis het consumentenprijsindexcijfer voor het derde kwartaal van 2020 zoals vastgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De door het CBS gemeten ontwikkeling is respectievelijk –4,8 procent voor Bonaire, –3,3 procent voor Sint Eustatius en –1,6 procent voor Saba. De negatieve prijsindex voor alle drie de eilanden binnen Caribisch Nederland zijn deels toe te schrijven aan de toeslagen die de overheid per 1 mei 2020 verstrekt op elektriciteit, water en internet. De vaste gebruikstarieven voor elektriciteit en water zijn hierdoor nul, en op vaste internetverbindingen was er in 2020 een maandelijkse korting van 25 dollar. Dit betekent dat er sprake is van deflatie. Het kabinet acht het niet wenselijk om het minimumloon en de uitkeringen te verlagen. In plaats van deze verlaging, is ervoor gekozen om niet te indexeren. Dit betreft een tijdelijke maatregel. Alle bedragen van het minimumloon en de uitkeringen, met uitzondering van de kinderbijslag, blijven daarom per 1 januari 2021 gelijk aan de bedragen in 2020. Zodra de tijdelijke maatregelen, die hebben geleid tot deze deflatie, per 2022 zijn afgelopen, zal de gebruikelijke manier van indexeren worden hervat. Daarmee wordt het per 1 januari 2021 gerealiseerde koopkrachtvoordeel gecorrigeerd. Op deze manier lopen de indexeringen en het niveau van de uitkeringen per 2023 weer in lijn met het oorspronkelijke groeipad en zijn er daarom geen structurele kosten verbonden aan deze maatregel.

Door de genoemde maatregel is de reële koopkracht van het wettelijk minimumloon en de uitkeringen in Caribisch Nederland vanaf 1 januari 2021 gestegen ten opzichte van de gemeten kosten van het levensonderhoud met 4,8 procent voor Bonaire, 3,3 procent voor Sint Eustatius en 1,6 procent voor Saba.

[1] Kamerstukken II, 2018/2019, 35000-IV, nr. 61.

Tabel 1: Wettelijk minimumloon en uitkeringen op Bonaire in 2019, 2020 en 2021 (bedragen USD per maand)

	2019	2020	2021
Wettelijk minimumloon	905	950	950
Volledige AOV	652	684	684
Kinderbijslag	63	83	85
Basisbedrag onderstand	362	379	379
Toeslag zelfstandig wonen onderstand	136	143	143
Toeslag gezamenlijke huishouding onderstand	130	137	137
Kindertoeslag eerste kind onderstand	64	67	67
Kindertoeslag tweede en derde kind onderstand	33	35	35
Toeslag arbeidsongeschiktheid onderstand	239	427	427
Toeslag AOV onderstand	-	427	427

In paragraaf III is de ontwikkeling van het wettelijk minimumloon, de uitkeringen en de kinderbijslag voor een aantal huishoudtypen per eiland weergeven. Het gaat om een illustratie van de inkomens voor zowel werkenden als niet-werkenden op basis van de ontwikkeling van het wettelijk minimumloon en de uitkeringen.

Onderzoek ruimte om het wettelijk minimumloon verder te verhogen
Om ervoor te zorgen dat ook mensen met een uitkering kunnen voorzien in de minimale kosten van levensonderhoud, moet de onderstand op termijn naar het ijkpunt sociaal minimum toegroeien, waarbij rekening wordt gehouden met de mogelijkheid om bij te verdienen tot aan het wettelijk minimumloon en de prikkel om te werken. Vanwege de mogelijke negatieve gevolgen voor de economie en de arbeidsmarkt moet het tempo en de mate van verdere verhogingen van de onderstand en het wettelijk minimumloon zorgvuldig afgewogen worden. Daarom heeft mijn voorganger in de voortgangsrapportage ijkpunt bestaanszekerheid Caribisch Nederland van 27 juni 2019 een onderzoek toegezegd naar de ruimte om het wettelijk minimumloon in Caribisch Nederland in de toekomst verder te verhogen.[2]

Uit het onderzoek blijkt dat de winst en hoge arbeidsproductiviteit in de sectoren handel, transport en zakelijke diensten op Bonaire[3], waar bijna de helft van de laagbetaalde werknemers werken, erop wijzen dat veel bedrijven zich een hoger minimumloon kunnen veroorloven.[4] Aan de andere kant zijn er bedrijven, met name in de "hospitality" sector en de bouw, die, gezien de lage winstgevendheid door een verhoging van het minimumloon in de problemen kunnen komen. Een opvallende constatering is dat in interviews wordt aangegeven dat bij de meeste werkgevers de laagste lonen substantieel boven het minimumloon liggen. Dat zou betekenen dat een verhoging van het minimumloon niet per definitie hoeft te leiden tot hogere loonkosten. De uitkomsten van het onderzoek geven meer houvast in de discussie, maar geven geen eenduidig beeld ten aanzien van de ruimte voor het verhogen van het minimumloon, binnen de context van economische- en arbeidsmarktfactoren en de huidige coronacrisis.

Desalniettemin ziet de Centraal Dialoog Bonaire (het overlegorgaan van werkgevers en werknemers) mogelijkheden om het minimumloon op Bonaire verder te verhogen. De Centraal Dialoog op Bonaire heeft in dit kader – o.a. naar aanleiding van het onderzoek naar het minimumloon – het zogenaamde "Akkoord van Kralendijk" opgesteld.[5] In het akkoord wordt, naast andere maatregelen op het gebied van de sociale zekerheid, voorgesteld om het wettelijk minimumloon per 1 januari 2022 met ca. 10 procent te verhogen, met daaropvolgende stapsgewijze verhogingen tot totaal 40 procent. Vanaf 2022 zijn de verhogingen conditioneel rekening houdend met de economische situatie en het daadwerkelijk van overheidswege realiseren van kostenverlagingen.

De Centraal Dialoog Bonaire heeft met het akkoord een pakket maatregelen voorgesteld, waaronder een substantiële verhoging van het minimumloon, dat lokaal op breed draagvlak kan

[2] Kamerstukken II, 2018/19, 35000-IV, nr. 61.
[3] De cijfers zijn gebaseerd op CBS-statistieken van 2017 en 2018.
[4] Kamerstukken II, 2020/21, 35570-IV, nr. 19.
[5] Akkoord van Kralendijk - definitief 16 april.docx (centraaldialoogbonaire.com)

rekenen. Daarmee is inhoudelijk een belangrijke eerste stap gezet in de discussie over de inzet voor Caribisch Nederland in de volgende kabinetsperiode, waarmee mijn opvolger straks aan de slag kan.

Verder verhogen onderstand
Om ervoor te zorgen dat ook mensen met een uitkering kunnen voorzien in de noodzakelijke kosten van levensonderhoud, zou de onderstand op termijn verder naar het ijkpunt voor het sociaal minimum kunnen toegroeien. Het tempo waarin de onderstand verhoogd wordt, is afhankelijk van een aantal aspecten. Zo moet rekening worden gehouden met de prikkel om te werken en de mogelijkheid van bijverdienen tot aan het wettelijk minimumloon in de onderstand.

Door de bijverdienregeling kunnen onderstandsgerechtigden bijverdienen tot het niveau van het wettelijk minimumloon naast het ontvangen van de onderstandsuitkering. De systematiek in de onderstand verschilt hiermee in wezenlijk opzicht van de bijstand in Europees Nederland. Voordat de onderstand naar het ijkpunt voor het sociaal minimum kan toegroeien is het belangrijk dat de bijverdienregeling in de onderstand wordt afgebouwd. Een aanpassing van het systeem in de onderstand waarbij het niet langer mogelijk is bijverdiensten buiten beschouwing te laten is op korte termijn niet te realiseren. Eerder is daarom aangekondigd dat het streven is dat de bijverdienregeling op termijn geleidelijk wordt afgebouwd in combinatie met inzet op de handhaving op het melden van bijverdienen, het versterken van de arbeidsbemiddeling en het aantrekkelijker maken van het werken in dienstverband, bijvoorbeeld door het verbeteren van de verlofregelingen. Om dit te realiseren, is het van belang om meer zicht te krijgen op het functioneren en de effecten van de bijverdienregeling vanuit verschillende invalshoeken (o.a. burger, uitvoering RCN-unit SZW, openbare lichamen en arbeidsmarktperspectief burger). Door nauwkeurig het functioneren en de effecten van de bijverdienregeling in kaart te brengen, kan worden bepaald welke handelingsperspectieven er zijn om het systeem van de onderstand aan te passen. Hiervoor is onderzoek nodig. Dit onderzoek wordt in het najaar van 2021 gestart.

Kinderbijslag
Mensen met kinderen ontvangen vanaf 1 januari 2021 een verhoging van de kinderbijslag met $ 24 per jaar per kind ($ 2 per maand). De kinderbijslag werd per 1 januari 2021 verhoogd met 2,4 procent als gevolg van middelen die vrijkwamen uit de verhoging van het kindgebonden budget voor het derde kind in Europees Nederland. Aangezien er in Caribisch Nederland geen kindgebonden budget is, is de kinderbijslag verhoogd. De kinderbijslag bedraagt inclusief de verhoging momenteel $ 85 per maand per kind op Bonaire en respectievelijk $ 87 en $ 86 voor Sint Eustatius en Saba. Dat is een verdubbeling ten opzichte van de situatie in 2018.

Onderzoek dubbele kinderbijslag
Voor ouders met kinderen die extra veel zorg nodig hebben, is er in Europees Nederland een regeling dubbele kinderbijslag intensieve zorg. Gelet op de extra kosten die een kind met een intensieve zorgbehoefte met zich mee kan brengen, heeft de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) namens de toenmalige staatsecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) eind 2019 toegezegd om de mogelijkheden voor een dergelijke regeling voor Caribisch Nederland te onderzoeken.[6] Als gevolg van de noodzakelijke capaciteitsinzet in verband met COVID-19 is de voortgang van de verkenning tijdelijk gestagneerd geweest. Deze is afgelopen herfst weer hervat. Thans wordt onderzocht hoe zo’n regeling kan worden vormgegeven. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is de vaststelling van de zorgbehoefte van kinderen. Die moet passend zijn bij de lokale context en de kleinschaligheid van het aantal verwachtte aanvragen in Caribisch Nederland. Gezien de demissionaire status van het kabinet, zal mijn opvolger over de eventuele invoering van de regeling moeten beslissen. De invoering van dubbele kinderbijslag zal een wetswijziging van de Wet Kinderbijslagvoorziening BES en een Algemene Maatregel van Bestuur vergen.

[6] Handelingen II, 2018/19, bijlage bij nr. 12, item 8.

Flankerend beleid

Wetgeving sociale zekerheid c.a.
De in de eerdere voortgangsrapportages genoemde beleidsvoornemens met betrekking tot herziening en/of modernisering van de werknemersverzekeringen, het verlofstelsel en het wettelijk ouderdomspensioen zijn nog niet omgezet naar een concreet wetsvoorstel. De vertraging is veroorzaakt door de onvermijdelijke inzet van beleidsmatige en juridische capaciteit op de maatregelen in verband met de coronacrisis. Voor invoering van nieuwe wetgeving wordt thans de datum 1 januari 2023 als richtdatum aangehouden.

Besluitvorming over het al dan niet invoeren van een WW-achtige voorziening, zoals bepleit door de Centraal Dialoog Bonaire, is aan een volgend kabinet.

Schuldhulpverlening
Het voorkomen van schulden en het helpen van mensen met financiële problemen is cruciaal om armoede en andere maatschappelijke problemen tegen te gaan. Schuldhulpverlening is een eilandelijke taak, waarbij het ministerie van SZW ondersteuning biedt aan de expertise- en beleidsontwikkeling op de eilanden en eventuele aanvullende behoeften, zoals bijvoorbeeld de wens van het openbaar lichaam Saba om brede publieksvoorlichting te geven over budgetteren. Als gevolg van het coronavirus en reisbeperkingen zijn helaas niet alle ambities in de afgelopen periode waargemaakt.

In de tweede helft van 2020 heeft het NIBUD op verzoek van de openbare lichamen en in opdracht van SZW een verdiepende training (op afstand) gegeven aan de schuldhulpprofessionals van de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Een bredere inzet van het NIBUD op het gebied van publieksvoorlichting, bleek vanwege reisbeperkingen vooralsnog niet haalbaar. De door het NIBUD gegeven training is positief ontvangen en zal naar verwachting in 2022 een vervolg krijgen, mogelijk ook voor ketenpartners op de eilanden. Daarnaast is het ministerie van SZW in gesprek met de eilanden over aanvullende wensen, zoals een verdiepende opleiding voor medewerkers met een meer coördinerende rol op het gebied van schuldhulpverlening. Met het NIBUD wordt bezien of er in de tweede helft van 2022 een systeem van intervisie opgezet kan worden, waarbij medewerkers van de eilanden met elkaar kunnen sparren over specifieke casussen.

In 2020 is het ministerie van SZW, samen met het openbaar lichaam Bonaire, de ministeries van VWS en BZK en het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) Bonaire een traject begonnen om te komen tot een uitvoeringsorganisatie voor het sociaalmaatschappelijk en welzijnsdomein op Bonaire ("Akseso"). Het streven is dat er op 1 januari 2022 een uitvoeringsorganisatie staat, waarin verschillende taken van het openbaar lichaam en het CJG zullen opgaan. Dit biedt kansen voor een efficiëntere, integrale en meer klantgerichte benadering van de inwoners van Bonaire. De verwachting is dat met de clustering van taken er bij de sociaalmaatschappelijke dienstverlening meer en sneller aandacht zal zijn voor schulden van individuen en gezinnen en hier dan ook sneller passende ondersteuning geboden kan worden.

Daarnaast hebben het ministerie van VWS en het ministerie van SZW voor het kalenderjaar 2021 een projectleider/beleidsmedewerker ter beschikking gesteld aan het openbaar lichaam Sint Eustatius. Het opstellen van een eilandelijk armoede- en schuldenbeleid maakt deel uit van diens takenpakket. Eerste resultaten van de inzet van deze projectleider is een survey naar de schuldensituatie op Sint Eustatius en een breed gedragen plan van aanpak om de organisatie rondom schuldhulpverlening op Sint Eustatius te verbeteren.

Bijzondere onderstand
Bij brief van 31 januari 2020 heeft de toenmalig staatssecretaris van SZW aangekondigd Saba meer zeggenschap te geven in het sociaal domein door het overdragen van de bevoegdheid op het gebied van het uitvoeren van bijzondere onderstandsverlening.[7] In Europees Nederland is de

[7] Kamerstukken II 2019/20, 35300-IV, nr. 46.

bijzondere bijstand beleidsmatig en financieel gedecentraliseerd. In Caribisch Nederland daarentegen is het Rijk financieel en beleidsmatig verantwoordelijk voor de verlening van bijzondere onderstand. De openbare lichamen zijn al financieel en beleidsmatig verantwoordelijk voor het armoedebeleid. In de praktijk zijn de grenzen tussen bijzondere onderstand en armoedebeleid niet altijd even scherp te trekken. De ervaring in het sociaal domein in Europees Nederland leert dat het belangrijk is te kijken welke taken inhoudelijk op elkaar aansluiten en deze door één eenheid te laten uitvoeren. Op Saba bestaat al lange tijd de wens tot een meer integrale aanpak van de armoedeproblematiek op het eiland. Daarom kan Saba op termijn de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de bijzondere onderstand overnemen, nadat het openbaar lichaam een daartoe strekkende eilandsverordening heeft vastgesteld. Saba is nu bezig met de voorbereiding van beleid en uitvoering, met een integrale benadering van het armoedebeleid als insteek. Volgens ambtelijk verkregen informatie hanteert Saba momenteel een streefdatum van 1 oktober 2021 voor de overname van deze taak. Het besluit dat de overdracht mogelijk maakt is op 26 januari 2021 in het Staatsblad gepubliceerd.[8] Onder andere voor de lokale uitvoering van deze nieuwe taak stelt het kabinet middelen voor een extra medewerker beschikbaar aan Saba.

Omdat de situatie voor elk openbaar lichaam uniek is – waarbij mede rekening gehouden moet worden met de bestuurskracht – geldt deze verbijzondering vooralsnog alleen voor Saba.

Reductiedoelstelling kinderarmoede
Net als voor Europees Nederland heeft de Eerste Kamer voor Caribisch Nederland gevraagd naar een reductiedoestelling om kinderarmoede in Caribisch Nederland terug te brengen. Tot voor kort was er onvoldoende data beschikbaar over het aantal kinderen dat opgroeit in armoede. Met de statistieken over hoe het inkomen van huishoudens zich verhoudt tot het ijkpunt voor het sociaal minimum voor het betreffende huishouden is hier meer inzicht in verkregen. Hierover is de Tweede Kamer op 27 november 2020 geïnformeerd[9]. De volgende stap is om met de openbare lichamen, als verantwoordelijke voor het eilandelijk armoedebeleid, in gesprek te gaan over een indicatieve streefwaarde om kinderarmoede in Caribisch Nederland terug te brengen. Over de verdere invulling van de reductiedoestelling ben ik dan ook met de openbare lichamen in gesprek.

Ongeacht de indicatieve streefwaarde, ambieert het kabinet om samen met de openbare lichamen op verschillende manieren armoede binnen gezinnen terug te dringen in Caribisch Nederland. Zo zijn het wettelijk minimumloon, de uitkeringen en de kinderbijslag de afgelopen jaren verhoogd. Een ander waardevol instrument in de bestrijding van armoede is de kinderopvang. Goede kinderopvang biedt kinderen een perspectiefvolle start, stelt werkende ouders in staat om hun kinderen met een gerust hart naar de kinderopvang te brengen. Omdat het merendeel van de kinderen leeft in omstandigheden waarbij het risico op een ontwikkel- en onderwijsachterstand realistisch is, vindt het kabinet het belangrijk dat alle kinderen gebruik kunnen maken van deze voorzieningen en vooral kinderen die opgroeien in armoede. Om die reden zijn de openbare lichamen en het Rijk samen met het programma BES(t) 4 kids gestart. Het doel van het programma is een stelsel voor kwalitatief goede, veilige en betaalbare kinderopvang en buitenschoolse voorzieningen.

Samenvattend inkomenskant
De afgelopen jaren zijn er forse stappen gezet om de inkomens te verhogen. Het wettelijk minimumloon is daarmee boven het niveau van het ijkpunt komen te liggen. Daarmee zou een werkende alleenstaande moeten kunnen voorzien in de noodzakelijke kosten van levensonderhoud. Ook voor werkende paren, werkende paren met één kind en werkende paren met twee kinderen is het inkomen (ruimschoots) hoger dan het ijkpunt voor het sociaal minimum voor deze huishoudsamenstellingen. Tot slot zijn ook de uitkeringen voor AOV-gerechtigden en –paren (ruimschoots) boven het ijkpunt voor de desbetreffende huishoudens komen te liggen. Ook is per primo januari jl., met het niet verdisconteren van de deflatie in de inkomens en uitkeringen, in feite een koopkrachtverbetering gerealiseerd, in elk geval tijdelijk. Ondanks de gezette stappen, realiseer ik me dat de opgave nog groot is. Op termijn moet ook de onderstand naar het ijkpunt

[8] Staatsblad 2021, nr. 43.
[9] Kamerstukken II, 2020/21, 35570-IV, nr. 19.

sociaal minimum toegroeien. Het is aan een nieuw kabinet om daarvoor de beleidsinzet voor de komende kabinetsperiode te bepalen. Dit moet tevens worden bezien in het licht van de opgave om de kosten van levensonderhoud voor inwoners in Caribisch Nederland drastisch te verminderen.

B. Kostenkant

Kinderopvang en buitenschoolse opvang
Voor de ontwikkeling van kinderen is een breed toegankelijke kinderopvang van groot belang. Ook is het belangrijk dat ouders gebruik kunnen maken van een voldoende kwalitatief goede kinderopvang en dat de kinderopvang voor ouders ook betaalbaar is. Kinderopvang in Caribisch Nederland was voor veel ouders te duur en de mogelijkheden voor de openbare lichamen om kinderopvang te financieren waren beperkt. In 2018 is het programma BES(t) 4 kids gestart om de kinderopvang kwalitatief te verbeteren en de kosten voor ouders structureel terug te dringen. Het Rijk en de openbare lichamen willen met het programma werken aan het gefaseerd terugdringen van kosten voor de kinderopvang in lijn met de afspraken die zijn gemaakt in het kader van het ijkpunt voor het sociaal minimum. Het streven is om de financiering met ingang van 1 januari 2023 structureel in wetgeving te verankeren en daarmee ook de in het ijkpunt voor het sociaal minimum beoogde kostenverlaging te realiseren.

Vooruitlopend op het indienen van het wetsvoorstel Kinderopvang Caribisch Nederland in 2021 is in 2020 de tijdelijke subsidieregeling financiering kinderopvang Caribisch Nederland van start gegaan. Doel was om de eerste stappen te zetten in het verlagen van de kosten van de kinderopvang. Vanaf 1 juli 2020 kunnen op St. Eustatius en Bonaire kinderopvangorganisaties een subsidie aanvragen om zo de ouderbijdrage te kunnen verlagen en te werken aan de kwaliteitsverbetering van de kinderopvang. Vanaf 2021 neemt ook Saba aan de subsidieregeling deel. Om in aanmerking te komen voor de subsidie zullen kinderopvangorganisaties in het bezit moeten zijn van een exploitatievergunning en moet de ouderbijdrage binnen vastgestelde grenzen liggen.

In 2021 is de ouderbijdrage voor de kinderopvang verder verlaagd door het verhogen van de subsidies. Voor de dagopvang zal de ouderbijdrage $100 tot 125 per maand[10] zijn als de ouder het kind 5 dagen per week naar de opvang brengt. Voor de buitenschoolse opvang zal dat $50 zijn. De openbare lichamen kunnen daarnaast, in aanvulling op de tijdelijke subsidieregeling, voor kinderen in armoede kindplaatssubsidies verstrekken. De bijdrage van de ouders wordt dan afgestemd op hun persoonlijke situatie en kan zelfs ertoe leiden dat geen ouderbijdrage is verschuldigd. Het openbaar lichaam zal de aanvragen van deze ouders beoordelen en op basis daarvan kindplaatssubsidies toekennen. De kindplaatssubsidies worden vanuit het budget BES(t) 4 kids gefinancierd.

Aan het einde van het eerste kwartaal in 2021 worden voor 783 kinderen in dagopvang en 1.441 kinderen in de buitenschoolse opvang subsidies verstrekt. Er worden aanvullend 450 kindplaatssubsidies uitgekeerd.

Met de programmamiddelen van BES(t) 4 kids en de tijdelijke subsidieregeling kunnen kinderopvangorganisaties en buitenschoolse voorzieningen in Caribisch Nederland ook werken aan maatregelen om de kwaliteit van de opvang te verbeteren. Doel daarvan is te komen tot een doorlopende ontwikkellijn voor kinderen tussen kinderopvang en onderwijs. Daarmee is het de bedoeling om de kansen voor kinderen op een perspectiefvolle ontwikkeling en daarmee ook een beter arbeidsmarktperspectief op de langere termijn te vergroten. Dat betekent dat op de eilanden moet worden gewerkt aan de opleidingen van het personeel en in lijn daarmee het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden om voldoende personeel voor de kinderopvang te krijgen. Daarnaast is het nodig dat er voldoende kwalitatief goede huisvesting beschikbaar is. Dat is een belangrijke reden geweest dat het kabinet – naast de extra inzet van SZW van € 4 mln. – uit de Regio-envelop € 8 mln. ter beschikking heeft gesteld voor drie huisvestingsprojecten kinderopvang in Caribisch Nederland (op elk eiland één).

[10] Voor Bonaire geldt dat de ouderbijdrage maximaal voor de dagopvang maximaal $125 per maand bij 5 dagen opvang per week.

Wonen
Het ministerie van BZK zet in op het verlagen van de kosten van wonen door huurprijzen te reguleren, koopwoningen beter betaalbaar te maken en het aanbod sociale huurwoningen te vergroten. Het afgelopen jaar zijn de volgende stappen gezet.

Als bijdrage in de woonlasten verstrekt BZK jaarlijks een subsidie aan verhuurders in de sociale huursector. Deze verhuurdersubsidie geeft verhuurders de mogelijkheid om een lagere huur te vragen aan sociale minima. Voor de drie openbare lichamen ging het in 2020 in totaal om een bedrag van $ 1,3 mln. Voor Bonaire ging het om $ 1,02 mln.; voor Sint Eustatius om $ 216.000; en voor Saba om $ 95.000.

Vooruitlopend op de inwerkingtreding van Wet Maatregelen Huurwoningmarkt CN op Bonaire, is de verhuurdersubsidie voor dat eiland reeds berekend op basis van de bepalingen uit die wet en bijbehorende eilandsverordeningen. Concreet betekende dat een verhoging van de te verstrekken verhuurdersubsidie voor de sociale huursector met een bedrag van $ 300.000.

Om huurprijzen beter te kunnen reguleren, is de Wet Maatregelen Huurwoningmarkt CN opgesteld. Deze wet draagt bij aan verlaging van huurlasten door de instelling van een huurcommissie die helpt bij geschillen over de huurprijs, door de introductie van een woningwaarderingsstelsel (transparante huren in zowel de sociale als de particuliere sector) en door een verbeterde huurcompensatie voor huurders in de sociale huursector. Bepaalde onderdelen van de wet dienen te worden omgezet en uitgewerkt in eilandsverordeningen. Het gaat, *grosso modo*, om de introductie van woningwaarderingsstelsels en om de instelling van huurcommissies voor de drie eilanden. BZK en de Openbare Lichamen hebben in 2020 gewerkt aan de totstandkoming daarvan.

Door het aannemen van twee verordeningen (te weten de Verhuursubsidieverordening en de Huurcommissie- en huurprijzenverordening) en de instelling van een huurcommissie, was het mogelijk de Wet Maatregelen Huurwoningmarkt CN vanaf 1 april 2021 van kracht te laten zijn op Bonaire. De wet zal ook gaan gelden op Sint Eustatius en Saba, zodra daar lokale regelingen voor een woningwaarderingsstelsel en een huurcommissie zijn aangenomen.

Om koopwoningen beter betaalbaar te maken**,** is op 12 februari 2021 de pilot hypotheekgarantie Bonaire (HGB) gestart. Daarmee is het voor kopers van een woning op Bonaire nu mogelijk om een eigen woning te financieren met een hypotheek met hypotheekgarantie. Kopers krijgen met een garantie op hun hypotheek een vangnet als ze door persoonlijke omstandigheden in financiële moeilijkheden komen. Met de hypotheekgarantie is het mogelijk om de volledige waarde van de woning met een hypotheek te financieren, waardoor de toegankelijkheid en betaalbaarheid van een eigen woning in Bonaire naar verwachting zal verbeteren. Daarnaast kan de HGB bijdragen aan de doorstroom van sociale huurwoningen naar koopwoningen. Dit zorgt ervoor dat meer inwoners van Bonaire betaalbaar kunnen wonen. Met name starters, jonge gezinnen en mensen met een middeninkomen zullen naar verwachting baat kunnen hebben bij dit product. Vooralsnog wordt de HGB als pilot voor vijf jaar aangeboden voor maximaal 350 woningen. De vormgeving van de HGB is voor een belangrijk deel gebaseerd op de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) binnen Europees Nederland. Voor meer informatie over HGB verwijs ik u naar de brief van de minister van BZK van 12 februari 2021.[11]

Om het aanbod sociale huurwoningen te vergroten zijn bouw –en renovatieprogramma's gestart op de drie eilanden. Op Bonaire gaat het om de bouw van 500 sociale huurwoningen in de periode 2020-2027. Eind 2019 zijn in bouwfase I 76 woningen opgeleverd. In bouwfase II zullen in 2021 50 woningen worden opgeleverd. Bouwfase III, 204 woningen, wordt inmiddels voorbereid. Voor de realisatie van de benodigde infrastructuur voor de nieuwbouw van 500 sociale huurwoningen heeft BZK aan het OLB een bijdrage ter beschikking gesteld vanuit de Regio Envelop ter waarde van € 2,5 miljoen. Deze bijdrage wordt conform afspraak in het Bestuursakkoord Bonaire gefaseerd ter beschikking gesteld. In 2020 is € 700.000,- overgemaakt; in 2021 zal dat € 300.000,- zijn. Op Sint Eustatius gaat het om de voorgenomen bouw van 48 sociale huurwoningen in de periode 2020-

[11] Kamerstukken II, 2020/21, 32847, nr. 723.

2031 en om renovatie van 78 sociale huurwoningen in de periode 2020-2028. Conform afspraak is in een pilot een sociale huurwoning gerenoveerd en zijn twee sociale huurwoningen gebouwd. De verdere uitvoering van het bouw- en renovatieprogramma zal zo spoedig mogelijk ter hand worden genomen. Op Saba wordt gewerkt aan 18 nieuwe sociale huurwoningen en aan twee te herbouwen woningen. Door COVID-19 is de bouw hiervan vertraagd. BZK heeft een bijzondere uitkering van $ 100.000 aan Saba verstrekt om die vertraging enigszins in te lopen. Bonaire en Sint Eustatius hebben elk een bijzondere uitkering van $ 75.000 ontvangen om mogelijke knelpunten bij de bouw (al dan niet veroorzaakt door COVID-19) weg te werken.

Gelet op de wachtlijsten voor sociale huurwoningen op de drie CN-eilanden en de huidige bouw- en renovatieprogramma's, lijkt een intensivering van het vergroten van het aanbod sociale huurwoningen aangewezen. Daarmee zouden sociale minima – die vanwege schaarste aan sociale huurwoningen noodgedwongen duur particulier moeten huren – versneld in aanmerking kunnen komen voor een sociale huurwoning. Voor die groep zal dat leiden tot een versnelling bij het realiseren van lagere woonlasten. Bij de financiering van deze bouwintensivering, lijkt er een rol voor de Rijksoverheid te zijn. Het is aan het nieuwe kabinet om hierover besluiten te nemen.

Tegelijkertijd wordt door BZK verkend of er een maatregel kan worden genomen met als doel een verhuurdersubsidie voor *particuliere* verhuurders die verhuren aan sociale minima. Die verhuurders krijgen daarmee de mogelijkheid om een lagere huur te vragen, conform de verhuurders in de sociale huursector.

Omdat een verhuursubsidie in de particuliere sector een nieuw instrument is, zal deze maatregel op Bonaire in een pilot worden getest. In het afgelopen jaar zijn samen met de RCN-unit SZW en het openbaar lichaam Bonaire de contouren en randvoorwaarden van die pilot verkend. Dat is grondig gedaan omdat de invoering van een verhuurderssubsidie in de particuliere sector forse uitvoeringsconsequenties met zich brengt. Duidelijk is dat de pilot alleen kan plaatsvinden als er vigerende eilandsverordeningen zijn waarmee een woningwaarderingstelsel wordt ingesteld; als er voldoende uitvoeringscapaciteit beschikbaar is; en als het inkomen van de huurders adequaat kan worden getoetst. Uit de verkenning is dit jaar gebleken dat het invoeren van een dergelijke verhuurderssubsidie gepaard gaat met een hoge mate van complexiteit. Uit een eerste uitvoeringstoets die de RCN-unit SZW onlangs heeft verricht, blijkt dat het uitvoeren van een inkomenstoets (door het ontbreken van inkomensgegevens van de beoogde doelgroep) voor de RCN-unit SZW niet mogelijk is.

In afwachting van de uitwerking en implementatie van de pilot is door BZK verkend, net als bij BES(t) 4 Kids, of er een tijdelijke tussenstap mogelijk is. Die verkenning heeft geleid tot een bijzondere uitkering om via bestaande COVID-19-regelingen van de eilanden sociale minima die particulier huren financieel te ondersteunen. Het gaat voor Bonaire om $ 300.000; voor Sint Eustatius en Saba om $ 150.000.

In de voortgangsrapportage 2020 werd de verwachting uitgesproken dat bij voldoende bouw van sociale huurwoningen, actualisering van het wettelijk kader en de introductie van een structurele maatregel voor huurcompensatie in de particuliere huursector op alle drie de eilanden, de bedragen uit het ijkpunt voor wonen naar verwachting in 2022 grotendeels gerealiseerd zouden kunnen zijn. Door de enigszins achterblijvende voortgang op deze punten moet die verwachting waarschijnlijk worden geactualiseerd.

Elektriciteit
Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) zet zich in voor een betrouwbare, duurzame en betaalbare energievoorziening voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Gelet op de grote sociaaleconomische effecten in verband met COVID-19, heeft het kabinet besloten om vanaf mei 2020 een tijdelijke subsidie te verstrekken aan de elektriciteitsdistributeurs in Caribisch Nederland, zodat het vaste aansluittarief voor elektriciteit $ 0 bedraagt voor alle afnemers van elektriciteit in Caribisch Nederland. Voor het jaar 2021 is besloten de maatregel te verlengen tot het eind van het jaar.

Met deze tijdelijke maatregel wordt de betaalbaarheid van energie voorlopig verbeterd. De keuze om de maatregel te verlengen in 2022 of tot een structurele verlaging van de kosten voor elektriciteit, is aan een volgend kabinet. Er wordt door het kabinet uitvoering gegeven aan de motie Boucke door het (laten) opstellen van een routekaart over hoe Caribisch Nederland stappen kan zetten naar een klimaat neutrale energievoorziening.[12] Uit de routekaart moet onder andere blijken in hoeverre duurzame energie kan bijdragen aan een verlaging van de kosten van elektriciteit. Verdere investeringen in duurzame energie kunnen leiden tot verdere verlaging van de stroomprijs, minder CO_2-uitstoot en minder grote afhankelijkheid van fossiele energie. De keuze om steun te verlenen voor verdere verduurzaming in Caribisch Nederland is aan een volgend kabinet.

Telecom
Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat blijft daarnaast inzetten op lagere tarieven voor telecomdiensten. De Tweede Kamer is op 10 september 2020 geïnformeerd over het onderzoek van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) naar de onderliggende kosten van vast internet op Saba en Sint Eustatius.[13] De ACM schetst in haar rapport een aantal mogelijke maatregelen om de kosten te verlagen. Zelfs met implementatie van verschillende mogelijke kostenbesparende maatregelen is het echter onwaarschijnlijk dat de tarieven voor de vaste dienstverlening op de Bovenwindse eilanden op het niveau van Europees Nederland komen te liggen. Dit heeft te maken met lokale en niet-beïnvloedbare omstandigheden. Om significant lagere tarieven te bereiken is een structurele subsidie noodzakelijk. De keuze om structureel tot een verlaging van de kosten van telecom te komen, als onderdeel van een te ontwikkelen strategie voor een duurzame economische ontwikkeling van de eilanden, is echter aan een volgend kabinet. Daarnaast wordt in overleg met aanbieders en de openbare lichamen van de eilanden verder gekeken naar efficiëntieverbeteringen. Gedacht kan worden aan een verdergaande samenwerking tussen de lokale aanbieders op de eilanden. Tenslotte wordt gewerkt aan harmonisatie van de voorwaarden die aan concessiehouders worden gesteld. Op deze manier ontstaat er voor alle concessiehouders een uniform en non-discriminatoir regime. Met deze aanpassing wordt bovendien aangesloten bij de ontwikkeling van de markt waarbij vaste en mobiele dienstverlening naar elkaar toe groeien.

Gelet op de grote sociaaleconomische effecten in verband met COVID-19, heeft het kabinet voor telecom tot eind 2020 door middel van een subsidie een aftrekpost geïntroduceerd op de rekening voor het gebruik van vast internet met $ 25 per aansluiting per maand. In 2021 geldt deze regeling ook. Hierbij blijft de subsidie op Bonaire $25 per aansluiting en op de Bovenwinden is deze verhoogd tot $35. Op deze manier wordt ook over 2021 een bijdrage geleverd aan het verlagen van de kosten van levensonderhoud en aan het feit dat een internetverbinding essentieel is voor thuiswerken en thuisonderwijs. Zoals in de vorige voortgangsrapportage aangegeven, is het op dit moment niet mogelijk om de inspanning te vertalen in een structureel lager bedrag voor telecom in het ijkpunt voor het sociaal minimum omdat het gaat om een tijdelijke maatregel. De keuze om de maatregel te verlengen in 2022, of tot een structurele verlaging van de kosten voor elektriciteit, water en telecom te komen, is aan een volgend kabinet. Om tot significant lagere telecomtarieven te komen, is het – gelet op het bovengenoemde ACM-onderzoek – nodig de huidige tijdelijke subsidie structureel te maken.

Drinkwater
Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) zet zich in om de toegankelijkheid van de drinkwatervoorziening te borgen. In 2020 zijn er op Sint Eustatius een drietal projecten uitgevoerd en opgeleverd ter verbetering van de drinkwatervoorziening, waarbij de hoofdtransportleiding is vervangen en de productiecapaciteit en –opslag zijn vergroot. Het ministerie van IenW heeft een subsidie verstrekt voor de vervanging van de hoofdtransportleiding. Op Saba is de waterbottelfabriek nagenoeg gereed en zal deze na installatie van de laatste onderdelen en training van het personeel eind juni in gebruik worden genomen. Verder verleent het ministerie van IenW ook in 2021 subsidies om de vaste drinkwatertarieven op Bonaire en Sint Eustatius en de transportkosten voor reverse osmosis (RO) water op Saba te verlagen.

[12] Kamerstukken II, 2020/21, 35632, nr. 15.
[13] Kamerstukken II, 2019/20, 26643, nr. 710.

Gelet op de grote sociaaleconomische effecten in verband met COVID-19 heeft het kabinet tijdelijk extra subsidie beschikbaar gesteld zodat de vaste drinkwatertarieven (en van elektriciteit en telecom) tijdelijk naar nul kunnen worden verlaagd. Deze maatregel is verlengd tot eind 2021. Met de tijdelijke maatregel wordt de betaalbaarheid van drinkwater voorlopig verbeterd. De keuze om de maatregel te verlengen in 2022, of tot een structurele verlaging van de kosten voor water te komen, is aan een volgend kabinet.

IenW laat – zoals toegezegd – onderzoek uitvoeren naar een financieel duurzame exploitatie van de drinkwatervoorziening, waarbij zowel de kosten voor de inwoners van Caribisch Nederland als de benodigde subsidies vanuit Europees Nederland beheersbaar zijn. Hierbij worden de bestuurlijke, juridische en financiële consequenties in beeld gebracht van de verschillende opties die de afgelopen jaren in de discussies over de drinkwatervoorziening zijn opgebracht. Het gaat daarbij om de volgende opties: 1) het socialiseren van de tarieven over Europees Nederland; 2) het gebruik van duurzame energie; 3) het subsidiëren op verschillende tariefniveaus en 4) het vaststellen van gedifferentieerde tarieven. De uitkomsten van de studie vormen input voor een volgend kabinet om keuzes te maken over de wijze van financiering.

Openbaar vervoer
Op Bonaire, Sint Eustatius en Saba is geen sprake van openbaar vervoer. Er is wel taxivervoer en besloten busvervoer. Het besloten busvervoer in Caribisch Nederland betreft het vervoer van leerlingen en ouderen en vervoer door touroperators en grote bedrijven. Openbaar vervoer dat voor iedereen toegankelijk is en volgens een vaste dienstregeling rijdt, bestaat momenteel niet op de eilanden. Het Openbaar Lichaam Bonaire is eind 2019 in contact getreden met het ministerie van IenW en de gemeente Rotterdam om na te denken over het invoeren van een pilot voor de introductie van openbaar vervoer op Bonaire. Wegens andere prioriteiten bij het OLB en als gevolg van de coronacrisis is hier geen voortgang te melden.

Kosten van levensmiddelen
Tussen juli 2018 en maart 2020 heeft Unkobon (de Bonairiaanse consumentenbond), namens EZK, een vergelijking tussen prijzen van levensmiddelen bij 15 supermarkten uitgevoerd (de prijsvergelijker). De inzet van het Rijk bij de prijsvergelijker is om consumenten prijsbewuster te maken en te laten profiteren van prijsverschillen bij supermarkten. In oktober 2020 is een doorstart gemaakt met het project, waarbij OLB actief participeert. Het voordeel van de samenwerking met OLB is een betere inbedding van het project en van aanverwante projecten over kosten van levensonderhoud binnen de bestuurlijke en ambtelijke structuur op Bonaire. Sinds maart 2021 ligt de prijsvergelijker tijdelijk stil, omdat een aantal supermarkten de vrijwillige structuur niet meer zag zitten. In april en mei wordt daarom, op verzoek van EZK, een lokaal onderzoek gedaan naar de levensvatbaarheid van het traject. De mogelijke inzet van de Prijzenwet BES om supermarkten meer dwingend deel te laten nemen aan de prijsvergelijker of door het doorvoeren van maximumprijzen voor bepaalde producten wordt daarbij meegenomen.

In 2020 heeft EZK ook een onderzoek van het OLS en een WUR student gefinancierd over de aanvoerlijnen van levensmiddelen op Saba. Dat onderzoek heeft uitgewezen dat er nog veel winst te behalen valt. Zo kan de havenlogistiek worden verbeterd en zijn alternatieve routes mogelijk. Daarmee zouden de kosten van levensmiddelen omlaag kunnen en de kwaliteit omhoog. Op basis van de studie heeft Saba besloten begin 2021 een pilot uit te voeren voor een alternatieve aanvoerroute. Samen met Sint Eustatius is er een aantal proefbestellingen gedaan waar nu door de eilanden desgewenst structureel vervolg op gegeven zou kunnen worden.

C. <u>Werken aan economie en arbeidsmarkt</u>

Versterken ondernemerschap en toeristische sector
De toerismesector wordt op alle drie de eilanden door EZK en Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) gesteund bij het maken van nieuwe strategische plannen. Op basis van die strategische plannen kan een gerichter marketingbeleid worden gevoerd. Door COVID-19 is de steun van EZK geïntensiveerd en is de nadruk meer komen te liggen op duurzaam toerisme met speciale aandacht voor veiligheid en gezondheid (o.a. “virus aware seal”).

In verband met COVID-19 heeft het kabinet op de eilanden vergelijkbare ruimhartige pakketten met maatregelen als in Europees Nederland opengesteld, met specifieke uitwerkingen voor de eilanden. Vanuit het ministerie van Economische Zaken en Klimaat is de subsidieregeling Tegemoetkoming Vaste Lasten de belangrijkste.

In Caribisch Nederland bestaat, behalve de standaard ondersteuning van de KvK en Qredits, geen actieve ondersteuning van startende ondernemers in het algemeen, en innovatieve startups in het bijzonder. Deze startups zijn nodig om de eilanden na de coronapandemie weer op de kaart te zetten en aantrekkelijker te maken. Bijvoorbeeld door zich meer te richten op kwalitatief hoogwaardige vormen van toerisme die zijn geënt op duurzaamheid, natuurwaarden en lokale cultuur en tradities. Daartoe zal agentschap RVO in Caribisch Nederland, in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, een pilot starten voor (ca. 30) innovatieve startende ondernemers. De pilot richt zich op een nieuw type bedrijvigheid om de transitie te kunnen realiseren en tevens om een oplossing te bieden voor specifieke lokale uitdagingen zoals watervoorziening, duurzame energie en afvalverwerking. Bij de opzet zal gebruik worden gemaakt van de ervaringen met het zogenaamde "Orange Corners" programma voor transitie-economieën.

Arbeidsbemiddeling en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt
Het kabinet ondersteunt de openbare lichamen bij de uitvoering van de eilandelijke taak arbeidsbemiddeling. Een samenwerking met de gemeente Leiden heeft op Bonaire geleid tot een gezamenlijk loket van het openbaar Lichaam Bonaire en de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN) – unit SZW. Dit jobcentrum, of Plenchi di Trabou, is op 10 februari 2021 officieel geopend, na een intensief voortraject in 2020. Binnen het jobcentrum komen diensten voor werkzoekenden en werkgevers samen. De aandacht binnen het jobcentrum gaat momenteel vooral uit naar de arbeidsbemiddeling van inwoners van Bonaire die als gevolg van de coronacrisis zonder werk zitten en het verder ontwikkelen van relaties met werkgevers op het eiland. Daarnaast worden gefaseerd verschillende instrumenten ontwikkeld en ingezet om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt naar werk te begeleiden. Naast de gezamenlijke inzet op het jobcentrum, heeft het kabinet eind 2020 een bijzondere uitkering aan het openbaar lichaam Bonaire verstrekt ter ondersteuning van verscheidene arbeidsmarkttrajecten.

De dienstverlening van het jobcentrum is nooit tevoren zo noodzakelijk geweest en de samenwerking werpt zijn vruchten af. Het aantal werkzoekenden op Bonaire is door de pandemie behoorlijk gestegen. Tussen januari en maart 2021 hebben zich in totaal 192 nieuwe werkzoekenden bij het Plenchi ingeschreven. Dat is in drie maanden tijd meer dan 50 procent van het totaal ingeschreven werkzoekenden in het jaar 2020. Er wordt dagelijks gematched tussen vraag en aanbod. Bij voldoende aanbod vanuit de arbeidsmarkt realiseert het Plenchi maandelijks tussen de 5 en 10 plaatsingen.[14] Zo heeft het jobcentrum gedurende het eerste kwartaal personeel geleverd aan de afdeling Publieke Gezondheid van het openbaar lichaam en daarnaast aan bedrijven in de bouwsector, facilitaire- en zakelijke dienstverlening. Momenteel zijn de meeste vacatures te vinden in de drie topsectoren (bouw, techniek, horeca). In de andere sectoren fluctueert het aantal vacature-aanvragen. In het afgelopen jaar was een grote afname van het aantal personeelsaanvragen voor de horecasector, maar nu Bonaire sinds mei tot laagrisicogebied is verklaard, neemt de vraag wederom toe.

Op Sint Eustatius wordt, net als op Bonaire, gewerkt aan steeds nauwere samenwerking tussen het openbaar lichaam en de RCN-unit SZW, hetgeen eveneens kan uitmonden in één loket voor werkzoekenden en werkgevers. In dit kader zal in de loop van 2021 ook een stage plaatsvinden van een medewerker van de dienst arbeidszaken van het OLE bij het jobcentrum op Bonaire.

Voor Sint Eustatius en Saba geldt verder dat het ministerie van SZW eind 2020 en begin 2021 bijzondere uitkeringen heeft verstrekt voor de uitvoering van trajecten op het gebied van arbeidsbemiddeling.[15] Voor Sint Eustatius gaat het hierbij bijvoorbeeld om de financiering van een pilot met loonkostensubsidie om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt bij reguliere

[14] De lockdown op Bonaire van medio maart tot medio april jl. had dat uiteraard zijn weerslag op het aantal openstaande vacatures.
[15] Bijlage bij Kamerstukken II, 2020/21, 35570-VII, nr. 102.

werkgevers te plaatsen. Hiervoor is ook een jobcoach aangetrokken, een positie die incidenteel door het ministerie wordt gefinancierd, vooruitlopend op structurele financiering hiervan door het openbaar lichaam. Daarnaast worden met de bijzondere uitkering een jobprogram en technische trainingen mogelijk gemaakt, waarmee inwoners van Sint Eustatius hun positie op de arbeidsmarkt kunnen versterken. De bijdrage aan Saba richt zich met name op de doorontwikkeling van de sociale werkplaats op dat eiland en het traject "Three steps to work". Dit programma heeft tot doel om inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt stapsgewijs voor te bereiden op participatie op de arbeidsmarkt.

Voor de intensivering van de dienstverlening op het gebied van arbeidsbemiddeling in het kader van de effecten van de coronacrisis heeft het kabinet voor Caribisch Nederland voor de periode eind 2020 tot en met 2022 € 700.000 op jaarbasis ter beschikking gesteld, parallel aan de inzet in Europees Nederland op intensivering van de dienstverlening in het kader van de crisis.

Aan het openbaar lichaam Saba is hiertoe ondertussen budget beschikbaar gesteld om in 2021 de dienstverlening te intensiveren. Op Saba zullen de middelen worden ingezet voor specifieke trajecten voor werkzoekenden en om de contacten met werkgevers te versterken. Het ministerie van SZW is nog in gesprek met de openbare lichamen Bonaire en Sint Eustatius over de precieze invulling die zij in 2021 willen geven aan deze crisismiddelen. Daarbij geldt dat de middelen op Bonaire via het gezamenlijke jobcentrum zullen worden ingezet en met name voor de uitbreiding van de instrumenten die het jobcentrum werkzoekenden kan bieden, zoals trainingen in ondernemerschap. Op Sint Eustatius zullen met name specifieke trainingsprogramma's worden aangeboden om inwoners voor te bereiden op, of om te scholen naar, beroepen waarnaar nog steeds veel vraag is.

Vanuit de zogenoemde regio-envelop Caribisch Nederland die door het kabinet beschikbaar is gesteld, worden ook activiteiten ter versterking van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt ontplooid. Zo heeft het OLB middelen ontvangen voor een pilot met loonkostensubsidie voor werkgevers die mbo-studenten in dienst nemen in een leer-werktraject (BBL). Deze pilot wordt uitgevoerd door het Plenchi di Trabou. De afgelopen periode is door het openbaar lichaam Bonaire vooral gewerkt aan de totstandkoming van de juiste regelgeving om de subsidies aan werkgevers toe te kunnen kennen. Deze is nu bijna gereed. Tegelijkertijd is door het Plenchi gewerkt aan matching van mbo-studenten en werkgevers. Naar aanleiding van een arbeidsmarktonderzoek in 2020 zijn er lokale bedrijven in de tekortsectoren benaderd om geselecteerde werkzoekenden te kunnen plaatsen.

Tewerkstellingsvergunningen
Bij brief van 31 januari 2020 heeft de toenmalig staatssecretaris van SZW aangekondigd op Saba het beroep van leraar uit te zonderen van de tewerkstellingsvergunning (twv)-plicht.[16] Dat betekent dat de werkgever voor een vreemdeling die onderwijs geeft geen twv meer hoeft aan te vragen voor Saba.[17] Hiervoor is in paragraaf 3 in het Besluit uitvoering Wet arbeid vreemdelingen (BuWav BES) artikel 8a toegevoegd. Een verblijfsvergunning blijft wel noodzakelijk indien deze op grond van de Wet toelating en uitzetting BES is voorgeschreven. Het besluit dat dit mogelijk maakt, is op 26 januari 2021 gepubliceerd in het Staatsblad.[18] De inwerkingtredingsdatum is 1 juli 2021. Een tussenevaluatie medio april 2021 van de twv-verstrekking op Saba wijst uit dat het algemene beeld is dat het proces van twv-verlening in het algemeen zonder knelpunten verloopt en er momenteel geen klachten zijn vanuit het bedrijfsleven.

Daarnaast heeft de Centraal Dialoog Bonaire, bestaande uit vertegenwoordigers van werkgevers, werknemers, het openbaar lichaam Bonaire en de Kamer van Koophandel Bonaire een verzoek neergelegd om de vacaturemeldingstermijn voor een aantal beroepen waarvoor geen aanbod is op Bonaire van 5 weken terug te brengen naar nul weken. Dit betekent dat de aanvraag voor een tewerkstellingsvergunning gelijk in behandeling kan worden genomen. Dit omdat op voorhand

[16] Kamerstukken II 2019/20, 35300-IV, nr. 46.
[17] Voor andere beroepen waarvan het lokale aanbod schaars is, zoals dokters, koks, duikinstructeurs en hoogopgeleide kenniswerkers zijn eerder al versoepelingen doorgevoerd m.b.t. aan de twv-aanvraag voorafgaande vacaturemelding.
[18] Staatsblad 2021, nr. 43.

duidelijk is dat voor deze arbeidsplaatsen geen arbeidskrachten beschikbaar zijn op de lokale arbeidsmarkt. Wel heeft men nog steeds een twv nodig; de aanvraagprocedure wordt enkel verkort.

Op dit moment wordt gewerkt aan een versoepeling van de verplichte vacaturemelding van vijf weken naar nul weken op Bonaire. Uit de Wav BES vloeit de bevoegdheid voort om vrijstelling te geven voor gespecificeerde beroepen. In overleg met de Centraal Dialoog Bonaire is een limitatieve lijst opgesteld met beroepen waarbij op voorhand duidelijk is dat er geen lokaal aanbod aanwezig is. Deze lijst is gebaseerd op een analyse van de Raad Onderwijs Arbeidsmarkt (ROA) Caribisch Nederland. Deze maatregel zal een bijdrage leveren aan het beter functioneren van de lokale arbeidsmarkt. Een hiertoe strekkende beleidsregel zal naar verwachting rond de zomer in de Staatscourant worden gepubliceerd.

Verbeteren arbeidsomstandigheden
Op het terrein van arbeidsomstandigheden wordt modernisering van wet- en regelgeving beoogd. Een conceptwetsvoorstel Arbeidsomstandighedenwet Caribisch Nederland is voor consultatie voorgelegd aan de bestuurscolleges en Centraal Dialoog Bonaire. Ook is de RCN-unit SZW gevraagd een zogeheten 'uitvoerings- en handhavingstoets' uit te brengen. Uit de ontvangen reacties blijkt steun op hoofdlijnen. Mede door COVID-19 is het proces vertraagd. De geplande datum voor inwerkingtreding van de nieuwe wet wordt doorgeschoven naar 1 januari 2023.

Economische zelfstandigheid van vrouwen
Een motie van de leden Özütok en Diertens heeft de regering verzocht om samen met de openbare lichamen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba te onderzoeken hoe de economische zelfstandigheid van vrouwen kan worden versterkt en de Tweede Kamer hierover te informeren[19]. De uitvoering van deze motie is vertraagd als gevolg van de noodzakelijke inzet van capaciteit in verband met COVID-19 en wordt na de zomer herstart. Gelet op de lokale omstandigheden, is het belangrijk om deze invulling samen met de openbare lichamen vorm te geven. Het kabinet vindt het van belang om daarbij te benadrukken dat ook in het huidige beleid aandacht is voor het bevorderen van de economische zelfstandigheid van vrouwen. Dit uit zich in de brede aanpak om de inkomens van inwoners van Caribisch Nederland in balans te brengen met de kosten. Verder is ook speciale aandacht voor de arbeidsparticipatie van vrouwen. Bijvoorbeeld door de investering in het verbeteren van de kwaliteit en financiële toegankelijkheid van de kinderopvang en naschoolse opvang. Dit acht het kabinet van belang omdat werk de beste weg uit de armoede is. Daarnaast zet het kabinet in op het begeleiden van mensen uit de onderstand naar werk door het ondersteunen van de openbare lichamen bij het versterken van de arbeidsbemiddeling.

[19] Kamerstukken II, 2019/2020, 35300-IV, nr. 60

Paragraaf II – monitoring ijkpunt sociaal minimum

Indexering ijkpunt sociaal minimum
Evenals het wettelijk minimumloon en de uitkeringen, beweegt het ijkpunt sociaal minimum jaarlijks mee met de prijsontwikkelingen in Caribisch Nederland. In de voortgangsrapportages 2019 en 2020 is het ijkpunt voor het sociaal minimum voor verschillende huishoudsamenstellingen opgenomen. In Tabel 2 zijn de bedragen voor 2021 opgenomen. Door de deflatie vallen de kosten van levensonderhoud in 2021 lager uit (zie ook paragraaf IV), waardoor het ijkpunt voor het sociaal minimum voor alle huishoudenstypen iets lager komen te liggen ten opzichte van het ijkpunt in 2020. Daarbij moet worden aangemerkt dat het ijkpunt voor het sociaal minimum een beleidsmatig minimum is en dat het momenteel geen afspiegeling is van de werkelijke kosten van levensonderhoud. In het ijkpunt voor het sociaal minimum is namelijk de beoogde verlaging van de kosten van wonen en kinderopvang verdisconteerd. Zo lang deze kostenverlagingen niet zijn gerealiseerd, zijn de werkelijke kosten hoger.

Tabel 2: IJkpunt naar samenstelling huishouden 2021 (USD per maand)

	Bonaire	Sint Eustatius	Saba
Alleenstaande	$ 939	$ 1.044	$ 1.071
Alleenstaande met kind	$ 1.233	$ 1.353	$ 1.424
Alleenstaande met 2 kinderen	$ 1.518	$ 1.663	$ 1.776
Paar	$ 1.329	$ 1.442	$ 1.519
Paar met kind	$ 1.604	$ 1.753	$ 1.872
Paar met 2 kinderen	$ 1.888	$ 2.063	$ 2.225

Het ijkpunt dat is vastgesteld voor 2021 per huishouden volgt uit het ijkpunt 2020 geïndexeerd aan de hand van het consumentenprijsindexcijfers voor 2020 zoals vastgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Dit door de kostenposten waaruit het ijkpunt voor het sociaal minimum is opgebouwd te indexeren met de consumentenprijsindex per bestedingscategorie per eiland. De kostenposten wonen en kinderopvang waarvoor in het ijkpunt voor het sociaal minimum het beoogde effect van beleid al is meegenomen, zijn niet geïndexeerd. In dat geval zou een bedrag voor een kostenpost waarin het beoogde effect van beleid al is meegenomen verder dalen als gevolg van een negatieve ontwikkeling van het consumentenprijsindexcijfer voor de betreffende bestedingscategorie.

Een nadeel van de huidige werkwijze is dat de prijsontwikkeling van wonen en kinderopvang, ook als deze positief is, niet wordt meegenomen. Een mogelijke consequentie is dat als de kosten van wonen en kinderopvang in werkelijkheid toenemen, de in het ijkpunt opgenomen bedragen voor wonen en kinderopvang, die niet worden geïndexeerd, verder af komt te liggen van de werkelijke kosten voor wonen en kinderopvang. Met het oog hierop worden alternatieve manieren om het ijkpunt sociaal minimum te indexeren in beeld gebracht. Dit om te bezien of een verbetering van de wijze van indexeren van het ijkpunt sociaal minimum noodzakelijk is. Mocht dit leiden tot het herzien van de huidige werkwijze, dan wordt het parlement hierover in de volgende voortgangsrapportage geïnformeerd. Daarbij moeten twee zaken worden aangemerkt. Allereerst zal ook bij een alternatieve wijze van indexeren, het sociaal minimum een beleidsmatig minimum zijn en blijven, en geen werkelijke afspiegeling van de kosten van levensonderhoud. Daarnaast heeft het herzien van de huidige werkwijze tot gevolg dat de statistieken die inzicht bieden in de verhouding tussen het besteedbaar inkomen per huishouden en het vastgestelde ijkpunt voor het sociaal minimum per huishouden in 2018 en 2019 moet worden aangepast. Dit omdat het ijkpunt sociaal minimum dat voor deze statistieken is gehanteerd, is gebaseerd op de huidige werkwijze.

Onderlinge verhouding tussen de inkomens en ijkpunt sociaal minimum
Om te beoordelen of de inkomens en de kosten van levensonderhoud meer in balans zijn en worden gebracht, is inzicht in de onderlinge verhouding tussen de inkomens en de kosten van levensonderhoud van belang. Naast de verhouding van het besteedbaar inkomen per huishouden tot het vastgestelde ijkpunt voor het sociaal minimum per huishouden, is ook de ontwikkeling van de koopkracht van belang. Bij een toename van de koopkracht stijgt tenslotte het inkomen meer

dan het gemiddelde prijsniveau en kunnen meer goederen en diensten worden gekocht. Uit cijfers van het CBS blijkt dat de gemiddelde koopkracht in 2019 voor dezelfde groep mensen net als in 2018 is gestegen. Inwoners van Bonaire, Sint Eustatius en Saba gingen er in 2019 respectievelijk 3,9 procent, 4,9 procent en 4,9 procent op vooruit ten opzichte van 2018. Het gaat om een verbetering van de koopkracht bij alle huishoudenstypen. Procentueel gezien profiteerden mensen die een uitkering ontvangen en alleenstaande ouders het meest. Ook in alle inkomensgroepen was sprake van een stijging van de koopkracht. Op Bonaire en Sint Eustatius verbeterde de doorsnee koopkracht het meest bij personen in huishoudens in de laagste inkomensgroep, respectievelijk met 7,0 procent en 5,4 procent. De koopkracht verbeterde met name door de verhoging van de lonen, de kinderbijslag, het wettelijk minimumloon en uitkeringen aldus het CBS. Ik ben blij met deze positieve ontwikkeling als gevolg van de maatregelen die het kabinet per 1 januari 2019 heeft genomen.

Uit de statistieken met de verhouding tussen het besteedbaar inkomen per huishouden en het vastgestelde ijkpunt voor het sociaal minimum per huishouden in 2018 en 2019 komt een ander beeld naar voren dan uit de koopkrachtcijfers. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) brengt sinds vorig jaar in beeld hoe het besteedbaar inkomen per huishouden zich verhoudt tot het vastgestelde ijkpunt voor het sociaal minimum per huishouden. Eind vorig jaar zijn deze inzichten voor het jaar 2018 met uw Kamer gedeeld.[20] In Tabel 3 en 4 is de verhouding tussen het besteedbaar inkomen[21] per huishouden en het vastgestelde ijkpunt voor het sociaal minimum per huishouden in 2018 en 2019 weergegeven voor Caribisch Nederland in zijn geheel. In paragraaf V zijn de cijfers per eiland opgenomen. Het gaat om cijfers over 2018 en 2019 omdat in 2021 inkomensgegevens voor 2019 pas definitief vastgesteld worden door het CBS. De reden hiervoor is dat belastingen pas na twee jaar definitief vastgesteld worden en de inkomensdata in de tussenliggende periode dus nog kan wijzigen.

Op verzoek van de Tweede Kamer zijn huishoudens met meerdere volwassenen en huishoudens met meerdere kinderen toegevoegd aan de statistieken.[22] Het toevoegen van deze huishoudens heeft tot gevolg dat een groter deel van de huishoudens in Caribisch Nederland is opgenomen in de statistieken. Voor de vergelijkbaarheid van de statistieken zijn niet alleen huishoudens met meerdere volwassenen en huishoudens met meerdere kinderen toegevoegd aan de statistieken van 2019, maar is ook de nulmeting van 2018 aangepast. In de nulmeting van 2018 was 81 procent van de huishoudens ingedeeld. Door het meenemen van huishoudens met meerdere volwassenen en huishoudens met vier kinderen is 94 procent van de huishoudens ingedeeld. Dit betreft een verbetering van de representativiteit van de statistieken, met name als het gaat om huishoudens met kinderen.

Zoals verwacht heeft het meenemen van de genoemde huishoudens in de nulmeting van 2018 een neerwaarts effect op het aantal huishoudens met een inkomen onder het ijkpunt voor het sociaal minimum. In de oorspronkelijke nulmeting had 29 procent van de huishoudens een besteedbaar inkomen dat lager is dan het ijkpunt sociaal minimum voor het betreffende huishouden. In de aangepaste nulmeting is dit percentage 27 procent (zie tabel 3). De reden hiervoor is dat in huishoudens met meerdere volwassenen het inkomen vaak ook hoger is.

Tabel 3: Overzichtstabel besteedbaar inkomen t.o.v. ijkpunt sociaal minimum 2018

Caribisch Nederland	Huishoudens	Huishoudens	Personen	Personen	Kinderen	Kinderen
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Totaal	10200		23700		5100	
Ingedeeld	9600	100	20500	100	4450	100
Inkomen tot 75% ijkpunt sociaal minimum	1750	18	3300	16	800	19
Inkomen tot 90% ijkpunt sociaal minimum	2250	23	4350	21	1100	25

[20] Kamerstukken II, 2020/21, 35570-IV, nr. 19.
[21] In de cijfers zijn informele inkomsten niet meegenomen. Hierdoor zal het werkelijke aandeel huishoudens met een inkomen onder het ijkpunt voor het sociaal minimum in de praktijk naar verwachting lager liggen.
[22] Kamerstukken II, 2020/21, 35570-IV, nr. 32.

Inkomen tot 100% ijkpunt sociaal minimum	2600	27	5100	25	1250	29
Inkomen tot 110% ijkpunt sociaal minimum	3000	31	5950	29	1500	33
Inkomen tot 125% ijkpunt sociaal minimum	3600	38	7250	35	1800	40

Tabel 4: Overzichtstabel besteedbaar inkomen t.o.v. ijkpunt sociaal minimum 2019

Caribisch Nederland	**Huishoudens**	**Huishoudens**	**Personen**	**Personen**	**Kinderen**	**Kinderen**
	aantal	**%**	**aantal**	**%**	**aantal**	**%**
Totaal	10500		24200		5150	
Ingedeeld	9900	100	20950	100	4500	100
Inkomen tot 75% ijkpunt sociaal minimum	1850	19	3450	17	850	19
Inkomen tot 90% ijkpunt sociaal minimum	2400	24	4650	22	1150	26
Inkomen tot 100% ijkpunt sociaal minimum	2800	28	5500	26	1400	31
Inkomen tot 110% ijkpunt sociaal minimum	3200	32	6400	31	1600	36
Inkomen tot 125% ijkpunt sociaal minimum	3850	39	7750	37	1900	42

Uit de statistieken met de verhouding tussen het besteedbaar inkomen per huishouden en het vastgestelde ijkpunt voor het sociaal minimum per huishouden in 2018 en 2019 komt zoals eerder benoemd een ander beeld naar voren dan uit de koopkrachtcijfers. Uit de statistieken blijkt dat 28 procent van de huishoudens in Caribisch Nederland in 2019 een besteedbaar inkomen had dat lager is dan het ijkpunt sociaal minimum voor het betreffende huishouden. In 2018 was dit percentage conform de aangepaste nulmeting 27 procent. Op Bonaire is het aandeel huishoudens dat een besteedbaar inkomen had dat lager is dan het ijkpunt sociaal minimum voor het betreffende huishouden in 2019 ten opzichte van 2018 constant gebleven op 27 procent. Op Sint Eustatius en Saba is daarentegen sprake van een toename. Op Sint Eustatius was het aandeel huishoudens dat een besteedbaar inkomen had dat lager is dan het ijkpunt sociaal minimum voor het betreffende huishouden in 2019 34 procent ten opzichte van 31 procent in 2018. Voor Saba was dit 28 procent in 2019 tegenover 26 procent in 2018.

De statistieken laten zien dat het aandeel huishoudens in Caribisch Nederland met een besteedbaar inkomen dat lager is dan het ijkpunt sociaal minimum voor het betreffende huishouden is toegenomen. In absolute zin is het aantal huishoudens met een besteedbaar inkomen onder het ijkpunt sociaal minimum voor het betreffende huishouden in 2019 toegenomen ten opzichte van 2018 (van 2.600 naar 2.800). Dit ondanks de beleidsmatige verhogingen van het wettelijk minimumloon, de uitkeringen en de kinderbijslag per 1 januari 2019 en de eerdergenoemde stijging van de gemiddelde koopkracht.

Dat de genomen maatregelen en de stijging van de gemiddelde koopkracht niet terug te zien zijn in het aantal en aandeel huishoudens met een inkomen onder het ijkpunt sociaal minimum voor het betreffende huishouden, lijkt een paar redenen te hebben. Een reden dat het aandeel huishoudens met een besteedbaar inkomen lager dan het ijkpunt sociaal minimum niet is gedaald, is dat een deel van de huishoudens een besteedbaar inkomen heeft dat ver onder het ijkpunt sociaal minimum voor het betreffende huishouden ligt. Een stijging van het inkomen bovenop de reguliere inflatiecorrectie zorgt er in dat geval niet voor dat het inkomen boven het ijkpunt sociaal minimum voor het betreffende huishouden uitkomt. Bijvoorbeeld in geval van een alleenstaande ouder met kinderen in de onderstand. Een reden dat het aantal en aandeel huishoudens met een besteedbaar inkomen dat lager is dan het ijkpunt sociaal minimum is toegenomen, is in- en uitstroom in de bevolking. De uitstroom (emigratie en overlijden) betrof vaak huishoudens met een besteedbaar inkomen boven het ijkpunt sociaal minimum, terwijl de instroom (immigratie en geboorte) in vrijwel gelijke mate huishoudens met een besteedbaar inkomen onder en boven het ijkpunt betrof. Per saldo was hierdoor sprake van een toename van het totale aantal huishoudens met een besteedbaar inkomen lager dan het ijkpunt sociaal minimum. Ook is sprake van

wijzigingen in de huishoudsamenstelling waardoor mensen onder het ijkpunt sociaal minimum terecht zijn gekomen.

Een reden dat de stijging van de koopkracht niet direct is terug te zien in de cijfers, is dat de populatie voor de statistieken met het besteedbaar inkomen ten opzichte van het ijkpunt sociaal minimum en de populatie voor de koopkrachtcijfers niet volledig overeenkomen. Bij de koopkrachtcijfers wordt gekeken naar dezelfde mensen. In de statistieken met de verhouding van het besteedbaar inkomen tot het ijkpunt sociaal minimum wordt ook de in- en uitstroom van de bevolking meegenomen. Tot slot, kunnen er verschillende andere redenen zijn voor de toename van het aantal en aandeel huishoudens met een besteedbaar inkomen dat lager is dan het ijkpunt sociaal minimum, die vooralsnog niet in beeld zijn. Daarom voer ik een aanvullende analyse uit om meer zicht te krijgen op de redenen en de achterliggende oorzaken. Ook ga ik in gesprek met het CBS om meer zicht te krijgen op de ontwikkeling van het besteedbaar inkomen in 2019 ten opzichte van 2018 los van de in- en uitstroom van huishoudens. Dit om de effecten van de genomen maatregelen in beeld te krijgen die nu niet direct zichtbaar zijn in de statistieken. Terwijl de gemiddelde koopkracht in dezelfde periode is toegenomen.

Over het algemeen moet bij de statistieken worden aangemerkt dat de cijfers geen indicatie geven van het aantal huishoudens dat voldoende inkomen heeft om in de kosten van levensonderhoud te voorzien. In het ijkpunt voor het sociaal minimum is namelijk de beoogde verlaging van de kosten van wonen en kinderopvang verdisconteerd. Zo lang deze kostenverlagingen niet zijn gerealiseerd, zijn de werkelijke kosten hoger. Ook gaat het om cijfers over 2018 en 2019 en heeft de coronacrisis geen impact gehad op deze cijfers, want die is vanaf half maart 2020 gaan spelen.

Paragraaf III – Ontwikkeling inkomen diverse huishoudsituaties[23]

Ieder jaar, per primo januari, worden de bedragen van het minimumloon en de uitkeringen in Caribisch Nederland geïndexeerd met de consumentenprijsindex (CPI) per eiland, zoals vastgesteld over het voorafgaande derde kwartaal door het CBS. In het derde kwartaal van 2020 waren de prijzen van consumentengoederen en diensten dat een gemiddeld huishouden aanschaft op Bonaire 4,8 procent goedkoper dan in hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Op Sint Eustatius en Saba daalden de prijzen respectievelijk 3,3 en 1,6 procent. Dit is voor alle drie de eilanden de grootste gemeten prijsdalingen sinds het CBS in 2011 startte met deze prijsindices. Deze prijsdalingen zijn voor een belangrijk deel toe te schrijven aan de tijdelijke subsidies die de overheid per 1 mei 2020 heeft verstrekt op elektra, telecom en drinkwater.

Gezien er in 2020 sprake was van deflatie is er afgeweken van de ontwikkeling van het consumentenprijsindexcijfer. Doordat de prijzen het afgelopen jaar zijn gedaald, zouden het minimumloon en de uitkeringen in 2021 de facto naar beneden bijgesteld moeten worden. Maar, zoals november jl. per brief aan de Tweede Kamer is gerapporteerd, heeft het kabinet er voor gekozen om het minimumloon en de uitkeringen op hetzelfde niveau als 2020 te handhaven.[24] Dat betekent voor dit moment in feite een reële koopkrachtverbetering.

Uitzondering op de prijsontwikkeling is de kinderbijslag. Daarvoor is als gevolg van de deflatie weliswaar eenzelfde niveau gehandhaafd als in 2020, maar is het bedrag per 1 januari 2021 beleidsmatig verhoogd met 2,4 procent als gevolg van middelen die vrijvielen uit het budget voor de verhoging van het kindgebonden budget voor het derde kind in Europees Nederland.

<u>Werkenden</u>

Figuur 1: Ontwikkeling inkomen alleenstaande werkend (USD per maand)

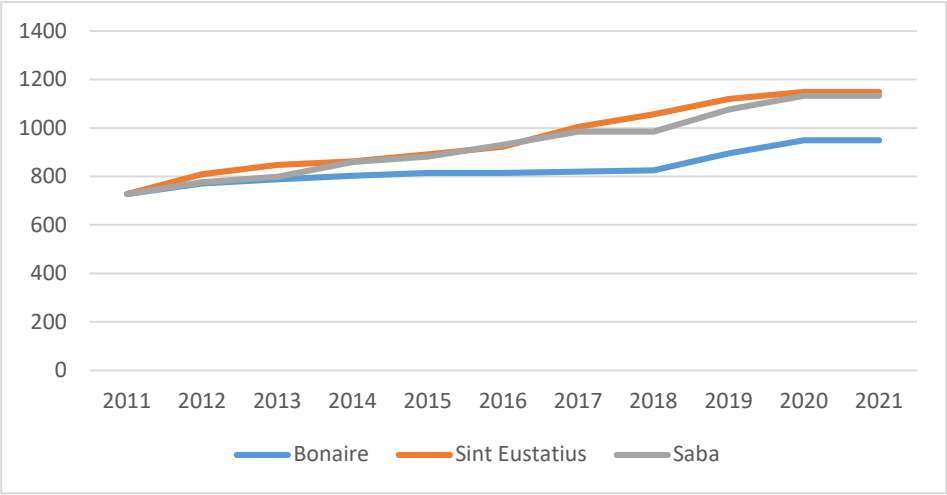

[23] Het gaat om inkomen waarbij geen rekening is gehouden met belastingen. Vanwege de hoogte van de belastingvrije som en het bruteren van de uitkeringen zal dit vaak niet aan de orde zijn.
[24] Kamerstukken II, 2020/21, 35570-IV, nr. 19.

Figuur 2: Ontwikkeling inkomen alleenstaande werkend met een kind (USD per maand)

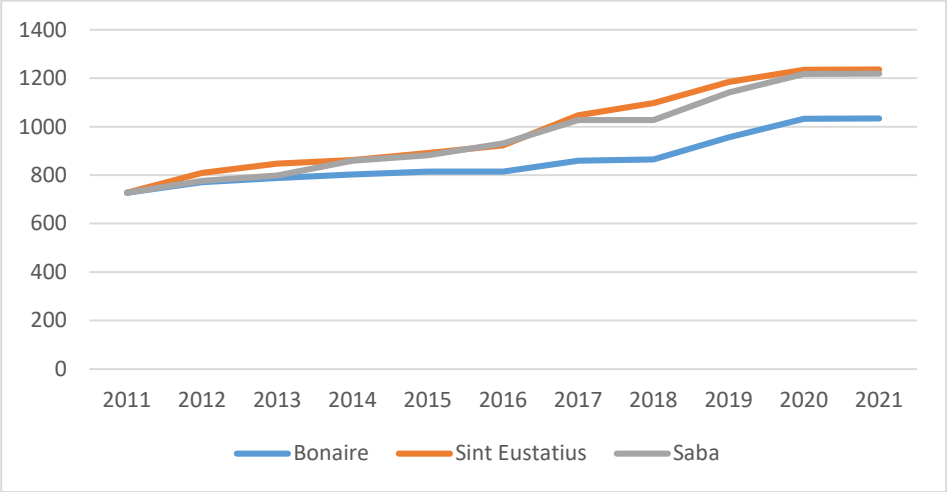

Figuur 3: Ontwikkeling inkomen tweeverdieners (USD per maand)

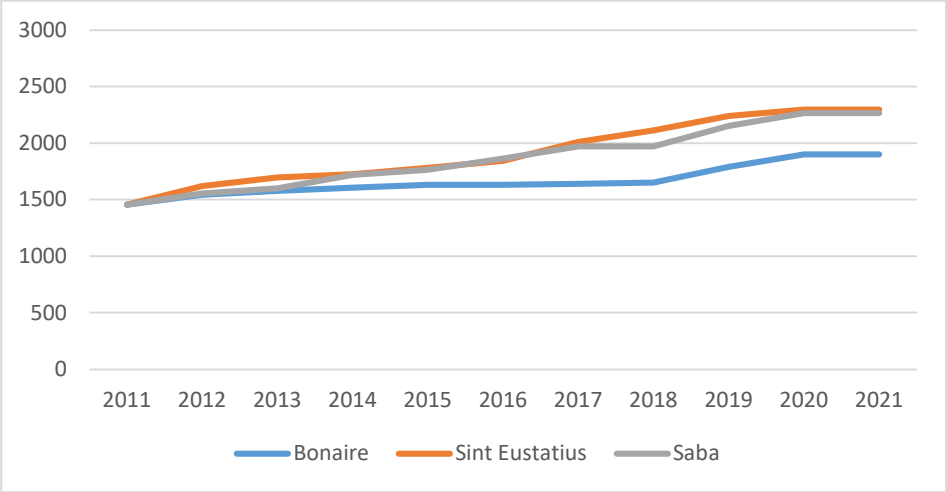

Figuur 4: Ontwikkeling inkomen tweeverdieners met een kind (USD per maand)

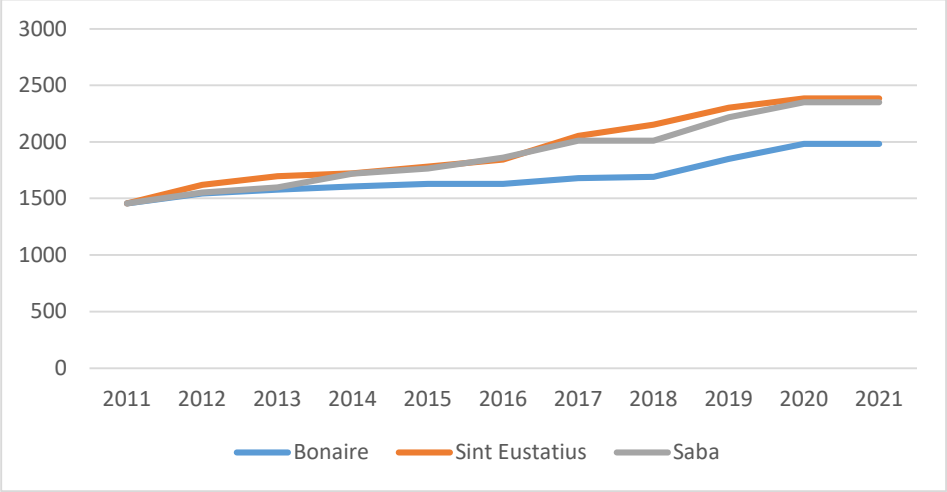

Niet-werkenden

Figuur 5: Alleenstaande onderstand zelfstandig wonend (USD per maand)

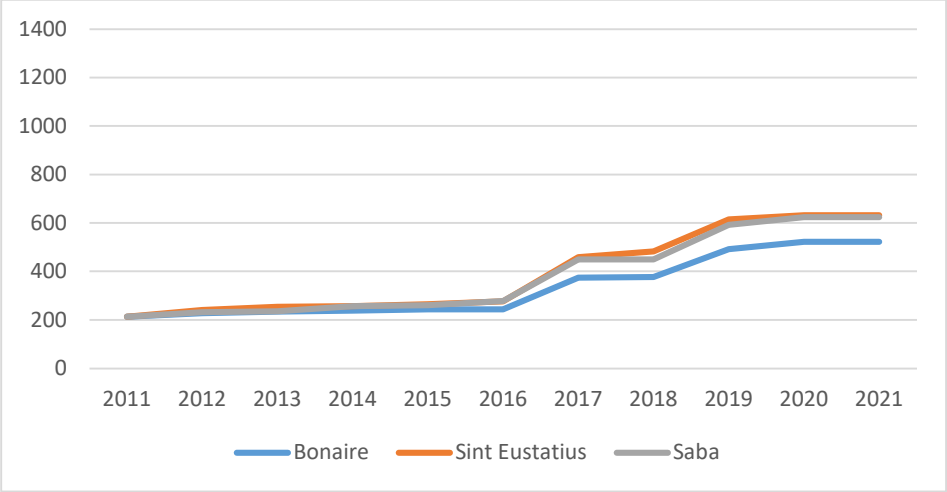

Figuur 6: Alleenstaande onderstand zelfstandig wonend met een kind (USD per maand)

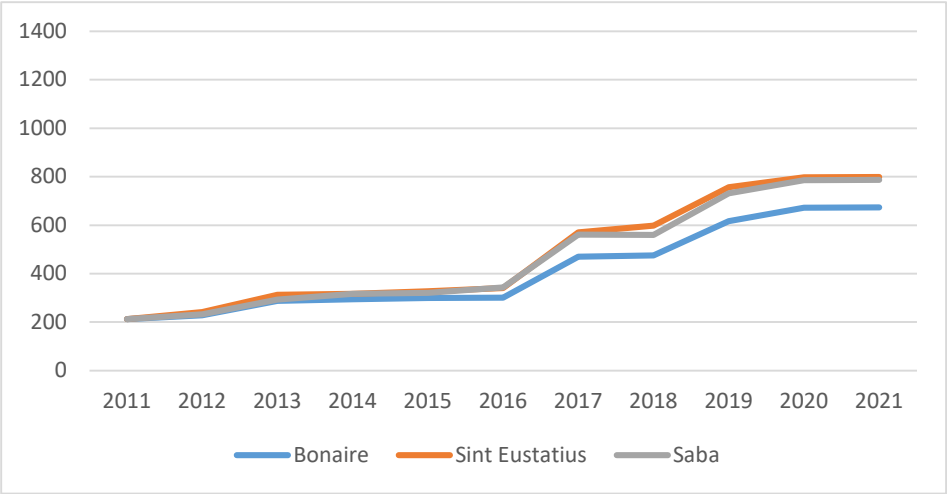

Figuur 7: Alleenstaande onderstand zelfstandig wonend arbeidsongeschikt (USD per maand)

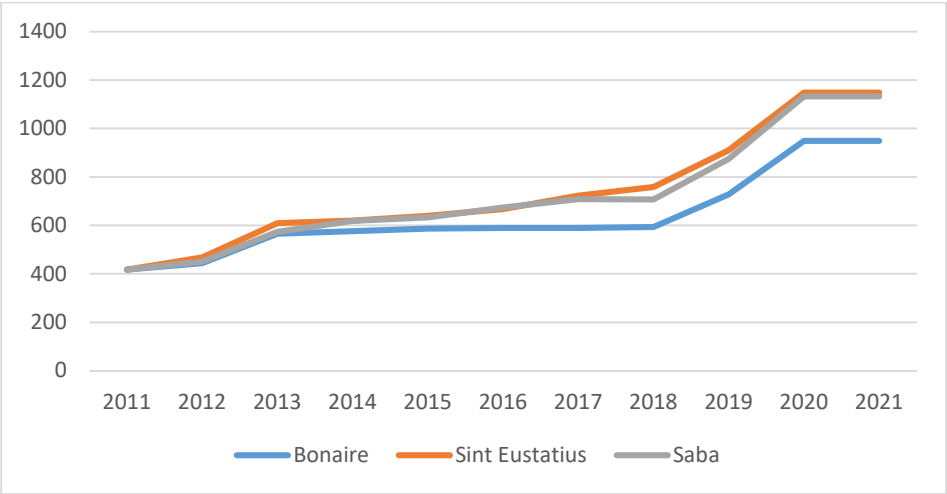

Figuur 8: Gehuwd onderstand zelfstandig wonend (USD per maand)

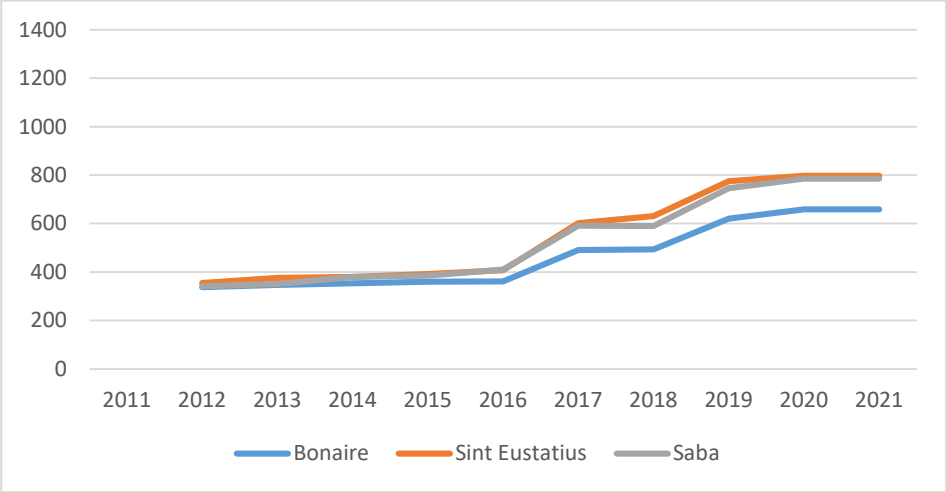

Figuur 9: Gehuwd onderstand zelfstandig wonend een kind (USD per maand)

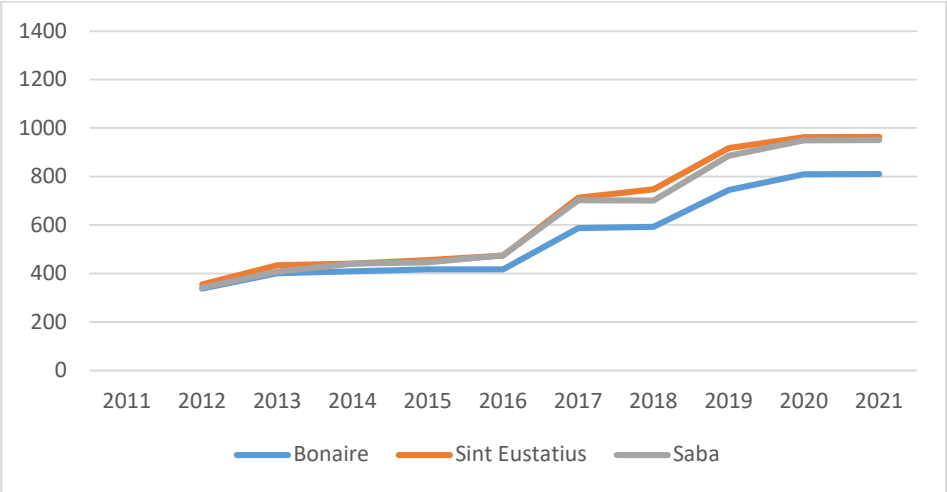

Figuur 10: Paar met volledige AOV (beiden AOV-gerechtigde leeftijd, USD per maand)[25]

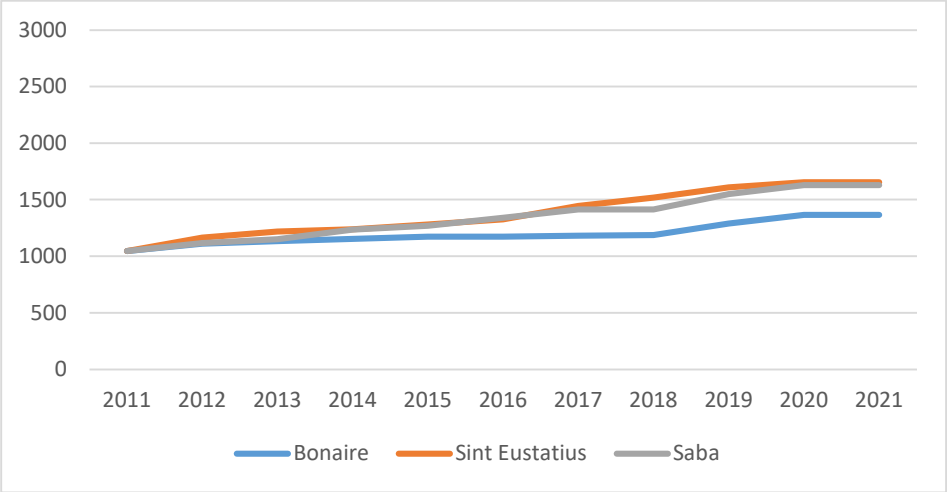

[25] Voor AOV-gerechtigden op Sint Eustatius en Saba is de zogenaamde Duurtetoeslag in verband met het prijsverschil ten opzichte van Bonaire in deze cijfers niet meegenomen.

Figuur 11: AOV-gerechtigde (USD per maand, ervan uitgaande dat de betrokkene voldoet aan de voorwaarden voor de toeslag AOV)[26]

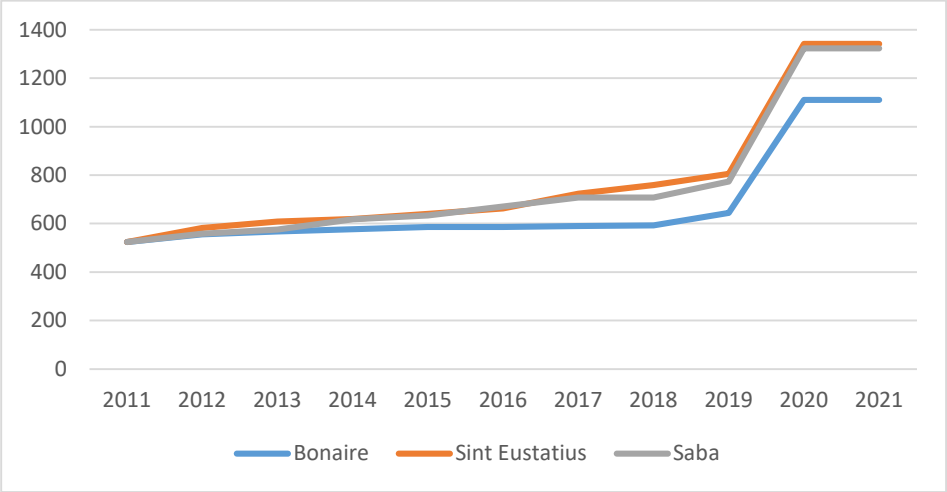

[26] Voor AOV-gerechtigden op Sint Eustatius en Saba is de zogenaamde Duurtetoeslag in verband met het prijsverschil ten opzichte van Bonaire in deze cijfers niet meegenomen.

Paragraaf IV – Bedragen Regioplan geïndexeerd per bestedingscategorie

In de brief aan de Eerste Kamer van 7 december 2018[27] is toegezegd om de cijfers uit het onderzoek van Regioplan jaarlijks te indexeren met de consumentenprijsindexcijfers. In de volgende drie tabellen zijn de uitgaven per maand op Bonaire, Sint Eustatius en Saba in 2021 weergeven. De bedragen uit het rapport van Regioplan (2018) zijn net als in 2019 en 2020 geïndexeerd met de consumentenprijsindex per bestedingscategorie per eiland. Als door (ingezet) beleid een kostenverlaging wordt gerealiseerd, zal dit op termijn ook zichtbaar worden in de consumentenprijsindexcijfers per bestedingscategorie. Het is van belang om hierbij op te merken dat de beoogde kostenverlagingen niet van vandaag op morgen gerealiseerd zullen zijn, omdat het terugbrengen van de kosten tot een redelijk niveau gepaard gaat met structurele wijzigingen. Bijvoorbeeld als het gaat om het verbeteren van de financiële toegankelijkheid van de kinderopvang en het terugbrengen van de kosten van wonen.

Op alle drie de eilanden is een kostenreductie waarneembaar in de vaste uitgaven voor 2021 ten opzichte van 2020. Deze reductie wordt (grotendeels) veroorzaakt door een aantal tijdelijke maatregelen die het kabinet heeft genomen in de vorm van subsidies om de kosten van elektra, telecom en drinkwater in verband met COVID-19.[28] Deze subsidieregelingen zijn tijdelijk van aard; zodra de regelingen aflopen, is de verwachting dat waargenomen kosten zich weer zullen herstellen tot het nulpunt van vóór de maatregelen.

Zoals eerder benoemd zijn de bedragen uit het rapport van Regioplan (2018) net als in 2019 en 2020 geïndexeerd met de consumentenprijsindex per bestedingscategorie per eiland. Zo wordt het bedrag voor wonen geïndexeerd met het consumentenprijsindexcijfer voor de betreffende bestedingscategorie, namelijk de categorie 'huisvesting, water en energie'. Vanwege deze werkwijze kunnen de geïndexeerde woonuitgaven in 2021 mogelijkerwijs zijn gedaald ten opzichte van 2020, als gevolg van de kostenreductie door de tijdelijke subsidies op elektra en drinkwater.

Tabel 5: Uitgaven per maand op Bonaire in USD

	Alleenstaanden	Paar	Extra volwassenen	Extra kind (0-4)	Extra kind (4-12)	Extra kind (>12)
Woonuitgaven						
Woonkosten (huur/hypotheek)	548	598	100	50	50	50
Water (en vastrecht)	30	50	10	15	10	10
Drinkwater uit de supermarkt	0	0	0	0	0	0
Aanvulling cisterns	0	0	0	0	0	0
Elektriciteit	0	0	0	0	0	0
Regulier elektriciteitsverbruik	43	68	19	25	19	19
Koeling huis	81	99	6	6	6	6
Verzekeringen	20	39	20	0	0	0
Bankrekening	0	0	0	0	0	0
Abonnementen	0	0	0	0	0	0
Telefoon, tv en internet	88	97	9	0	0	0
Vervoerskosten	150	181	22	0	0	0
Totale vaste uitgaven	**960**	**1.131**	**185**	**96**	**85**	**85**
Kleding						
Reguliere kleding	27	54	27	27	16	16
Schooluniform	0	0	0	0	16	16
Onderhoud huis en tuin						
Kleinschalig onderhoud en afschrijving inventaris	38	45	11	6	6	6
Legen/onderhoud beerput/septic tank (E)	3	3	3	0	3	3
Tuinafval/puin ophalen	3	3	0	0	0	0
Niet vergoede/extra ziektekosten						
Tandarts	11	20	11	0	0	0

[27] Kamerstukken I, 2018/19, 35000-IV, nr. C
[28] Kamerstukken II, 2019/20, 35420, nr. 25.

Persoonlijk onvermijdbare kosten (o.a. bril)	17	34	17	4	4	4
School- en studiekosten						
Schriften, pennen, computer	0	0	0	0	6	20
Diverse reserveringsuitgaven (o.a. paspoort, speelgoed)	2	4	2	17	17	17
Totale reserveringsuitgaven	**101**	**163**	**71**	**54**	**68**	**82**
Eten en drinken	212	404	191	127	106	127
Huishoudelijke uitgaven						
Was- en schoonmaakartikelen	8	14	8	6	4	4
Toilet- en keukenpapier	5	10	5	0	3	3
Gas (voedselbereiding)	6	7	1	1	1	1
Persoonlijke verzorging	0	0	0	0	0	0
Diversen (zeep, tandpasta, maandverband etc.)	8	16	8	4	2	2
Kapper	8	16	8	4	8	8
Niet vergoede medicijnen/drogisterijartikelen	8	17	8	3	3	3
Luiers	0	0	0	59	0	0
Kinderopvang	0	0	0	197	79	0
Totaal huishoudelijke uitgaven	**256**	**483**	**229**	**401**	**206**	**149**
Sociale participatie						
Giften voor verjaardagen, feestjes	10	15	5	0	0	0
Recreatie, uitgaan, hobby's (inclusief sport)	5	8	5	0	0	0
Jaarlijkse reis van het eiland (bezoek familie)	32	64	32	16	32	32
Totale uitgaven aan sociale participatie	**47**	**87**	**42**	**16**	**32**	**32**
Totale kosten voor levensonderhoud	**1.363**	**1.865**	**527**	**567**	**391**	**347**

Tabel 6: Uitgaven per maand op Sint Eustatius in USD

	Alleenstaanden	Paar	Extra volwassenen	Extra kind (0-4)	Extra kind (4-12)	Extra kind (>12)
Woonuitgaven						
Woonkosten (huur/hypotheek)	573	621	96	48	48	48
Water (en vastrecht)	41	68	13	24	14	14
Drinkwater uit de supermarkt	0	0	0	0	0	0
Aanvulling cisterns	0	0	0	0	0	0
Elektriciteit	54	81	27	29	19	19
Regulier elektriciteitsverbruik	0	0	0	0	0	0
Koeling huis	0	0	0	0	0	0
Verzekeringen	20	41	20	0	0	0
Bankrekening	0	0	0	0	0	0
Abonnementen	0	0	0	0	0	0
Telefoon, tv en internet	113	121	9	0	0	0
Vervoerskosten	178	178	16	0	0	0
Totale vaste uitgaven	**980**	**1.110**	**180**	**100**	**81**	**81**
Kleding						
Reguliere kleding	26	52	26	26	15	15
Schooluniform	0	0	0	0	15	15
Onderhoud huis en tuin						
Kleinschalig onderhoud en afschrijving inventaris	45	52	13	7	7	7
Legen/onderhoud beerput/septic tank (E)	4	4	4	0	4	4
Tuinafval/puin ophalen	3	3	0	0	0	0
Niet vergoede/extra ziektekosten						
Tandarts	10	19	10	0	0	0
Persoonlijk onvermijdbare kosten (o.a. bril)	16	32	16	4	4	4
School- en studiekosten						
Schriften, pennen, computer	0	0	0	0	7	22
Diverse reserveringsuitgaven (o.a. paspoort, speelgoed)	2	4	2	17	17	17
Totale reserveringsuitgaven	**105**	**165**	**70**	**55**	**70**	**86**
Eten en drinken	217	412	195	129	108	129

Huishoudelijke uitgaven						
Was- en schoonmaakartikelen	9	15	9	6	4	4
Toilet- en keukenpapier	5	11	5	0	3	3
Gas (voedselbereiding)	9	10	9	2	2	2
Persoonlijke verzorging	0	0	0	0	0	0
Diversen (zeep, tandpasta, maandverband etc.)	8	16	8	4	2	2
Kapper	8	16	8	4	7	7
Niet vergoede medicijnen/drogisterijartikelen	7	14	7	3	3	3
Luiers	0	0	0	61	0	0
Kinderopvang	0	0	0	183	61	0
Totaal huishoudelijke uitgaven	**262**	**493**	**241**	**393**	**191**	**150**
Sociale participatie						
Giften voor verjaardagen, feestjes	11	16	5	0	0	0
Recreatie, uitgaan, hobby's (inclusief sport)	7	10	7	0	0	0
Jaarlijkse reis van het eiland (bezoek familie)	44	88	44	22	44	44
Totale uitgaven aan sociale participatie	**62**	**114**	**56**	**22**	**44**	**44**
Totale kosten voor levensonderhoud	**1.409**	**1.883**	**547**	**570**	**386**	**361**

Tabel 7: Uitgaven per maand op Saba in USD

	Alleenstaanden	Paar	Extra volwassenen	Extra kind (0-4)	Extra kind (4-12)	Extra kind (>12)
Woonuitgaven						
Woonkosten (huur/hypotheek)	658	709	101	51	51	51
Water (en vastrecht)	0	0	0	0	0	0
Drinkwater uit de supermarkt	25	51	25	30	20	25
Aanvulling cisterns	18	37	18	9	18	18
Elektriciteit	85	128	25	30	19	19
Regulier elektriciteitsverbruik	0	0	0	0	0	0
Koeling huis	0	0	0	0	0	0
Verzekeringen	21	41	21	0	0	0
Bankrekening	10	10	10	0	0	0
Abonnementen	0	0	0	0	0	0
Telefoon, tv en internet	96	104	8	0	0	0
Vervoerskosten	187	208	21	0	0	0
Totale vaste uitgaven	**1.101**	**1.289**	**230**	**120**	**108**	**113**
Kleding						
Reguliere kleding	29	58	29	29	19	19
Schooluniform	0	0	0	0	16	16
Onderhoud huis en tuin						
Kleinschalig onderhoud en afschrijving inventaris	50	58	15	8	8	8
Legen/onderhoud beerput/septic tank (E)	5	5	5	0	5	5
Tuinafval/puin ophalen	3	3	0	0	0	0
Niet vergoede/extra ziektekosten						
Tandarts	10	19	10	0	0	0
Persoonlijk onvermijdbare kosten (o.a. bril)	16	33	16	4	4	4
School- en studiekosten						
Schriften, pennen, computer	0	0	0	0	5	20
Diverse reserveringsuitgaven (o.a. paspoort, speelgoed)	2	4	2	18	18	18
Totale reserveringsuitgaven	**116**	**181**	**77**	**59**	**74**	**89**
Eten en drinken	231	439	208	136	115	136
Huishoudelijke uitgaven						
Was- en schoonmaakartikelen	9	16	9	7	4	4
Toilet- en keukenpapier	6	11	6	0	3	3
Gas (voedselbereiding)	12	14	2	2	2	2
Persoonlijke verzorging	0	0	0	0	0	0
Diversen (zeep, tandpasta, maandverband etc.)	8	17	8	4	2	2

Kapper	8	17	8	4	8	8
Niet vergoede medicijnen/drogisterijartikelen	8	16	8	3	3	3
Luiers	0	0	0	62	0	0
Kinderopvang	0	0	0	156	88	0
Totaal huishoudelijke uitgaven	**282**	**529**	**249**	**374**	**227**	**160**
Sociale participatie						
Giften voor verjaardagen, feestjes	11	16	5	0	0	0
Recreatie, uitgaan, hobby's (inclusief sport)	5	9	5	0	0	0
Jaarlijkse reis van het eiland (bezoek familie)	40	79	40	20	40	40
Totale uitgaven aan sociale participatie	**56**	**104**	**50**	**20**	**40**	**40**
Totale kosten voor levensonderhoud	**1.556**	**2.103**	**607**	**574**	**449**	**402**

Paragraaf IV – Besteedbaar inkomen t.o.v. ijkpunt sociaal minimum per eiland

Tabel 8: Besteedbaar inkomen t.o.v. ijkpunt sociaal minimum 2018 - Bonaire

Bonaire	Huishoudens	Huishoudens	Personen	Personen	Kinderen	Kinderen
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Totaal	8150		19200		4050	
Ingedeeld	7650	100	16450	100	3500	100
Inkomen tot 75% ijkpunt sociaal minimum	1400	19	2600	16	650	18
Inkomen tot 90% ijkpunt sociaal minimum	1750	23	3400	21	850	24
Inkomen tot 100% ijkpunt sociaal minimum	2050	27	400	24	950	28
Inkomen tot 110% ijkpunt sociaal minimum	2350	30	4700	28	1150	32
Inkomen tot 125% ijkpunt sociaal minimum	2850	37	5700	35	1350	39

Tabel 9: Overzichtstabel besteedbaar inkomen t.o.v. ijkpunt sociaal minimum 2019 - Bonaire

Bonaire	Huishoudens	Huishoudens	Personen	Personen	Kinderen	Kinderen
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Totaal	8450		19700		4100	
Ingedeeld	7900	100	16900	100	3600	100
Inkomen tot 75% ijkpunt sociaal minimum	1450	18	2700	16	650	18
Inkomen tot 90% ijkpunt sociaal minimum	1850	24	3600	21	900	24
Inkomen tot 100% ijkpunt sociaal minimum	2150	27	4300	25	1050	29
Inkomen tot 110% ijkpunt sociaal minimum	2500	32	5050	30	1250	34
Inkomen tot 125% ijkpunt sociaal minimum	3050	39	6150	36	1450	41

Tabel 10: Besteedbaar inkomen t.o.v. ijkpunt sociaal minimum 2018 – Sint Eustatius

Sint Eustatius	Huishoudens	Huishoudens	Personen	Personen	Kinderen	Kinderen
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Totaal	1300		2900		700	
Ingedeeld	1250	100	2550	100	650	100
Inkomen tot 75% ijkpunt sociaal minimum	250	20	500	19	150	23
Inkomen tot 90% ijkpunt sociaal minimum	350	28	650	26	200	32
Inkomen tot 100% ijkpunt sociaal minimum	400	31	750	30	250	37
Inkomen tot 110% ijkpunt sociaal minimum	450	35	850	33	250	40
Inkomen tot 125% ijkpunt sociaal minimum	500	41	1000	39	300	47

Tabel 11: Overzichtstabel besteedbaar inkomen t.o.v. ijkpunt sociaal minimum 2019 – Sint Eustatius

Sint Eustatius	Huishoudens	Huishoudens	Personen	Personen	Kinderen	Kinderen
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Totaal	1350		2900		700	
Ingedeeld	1250	100	2600	100	650	100
Inkomen tot 75% ijkpunt sociaal minimum	300	22	550	22	200	29
Inkomen tot 90% ijkpunt sociaal minimum	350	29	750	29	250	37
Inkomen tot 100% ijkpunt sociaal minimum	450	34	850	33	250	41
Inkomen tot 110% ijkpunt sociaal minimum	450	37	950	36	300	44
Inkomen tot 125% ijkpunt sociaal minimum	550	43	1100	42	350	53

Tabel 12: Besteedbaar inkomen t.o.v. ijkpunt sociaal minimum 2018 – Saba

Saba	Huishoudens	Huishoudens	Personen	Personen	Kinderen	Kinderen
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Totaal	750		1600		350	
Ingedeeld	700	100	1450	100	300	100
Inkomen tot 75% ijkpunt sociaal minimum	100	15	200	14	50	16
Inkomen tot 90% ijkpunt sociaal minimum	150	21	300	19	50	21
Inkomen tot 100% ijkpunt sociaal minimum	200	26	350	23	50	24
Inkomen tot 110% ijkpunt sociaal minimum	200	31	400	28	100	31
Inkomen tot 125% ijkpunt sociaal minimum	250	38	550	37	150	43

Tabel 13: Overzichtstabel besteedbaar inkomen t.o.v. ijkpunt sociaal minimum 2019 - Saba

Saba	Huishoudens	Huishoudens	Personen	Personen	Kinderen	Kinderen
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Totaal	750		1600		350	
Ingedeeld	750	100	1450	100	300	100
Inkomen tot 75% ijkpunt sociaal minimum	100	15	200	13	50	12
Inkomen tot 90% ijkpunt sociaal minimum	150	21	250	19	50	22
Inkomen tot 100% ijkpunt sociaal minimum	200	28	350	24	100	28
Inkomen tot 110% ijkpunt sociaal minimum	250	32	400	27	100	31
Inkomen tot 125% ijkpunt sociaal minimum	250	37	500	33	100	38